

Paul Kaaritan

Rome Iainao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'ora'a kaarita mishidainao Jesus Christ ati'o, Rome iainaoz ïmashaapan. Aonaa na'apainim zii Paul makouzon Rome iti, mazan kaina'a uaitapanii mishidainao mashaapan na'ii. Na'iki udakotan pamorowautan ïnao di'iti. (Romans 15:22; 16:21)

Di'ora'a pakaaritan ida'a, kaimanaiman Paul kainaabatan Kaimana'o Kuwai dau'an. Na'iki ukowaadan na'apa'oram wuru'u Tominkaru dakotanuz pidan kaimana'o nii. Paul kowaadan, aonaa bauda'apa pidan kaimana'o nii. Soo Jesus Christ, uruu bauda'apa kaimana'o manawun. Wamishidan dono Jesus, waso'ota-kae oia'o kazowautapan ai waunao, na'iki pa'ina'o mashaapa-karu taa-kae wa'ati. Uruu idi kaimana'o ni'i naa wamashaapan Tominkaru tuma.

Paul nyukunuu-kidan pakaaritan ida'an, ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. (Romans 3:23) Soo Tominkaru taa'o kazannaatin-kinai, Jesus Christ mawakan ida'an cross paawa'a. Kaina'a bauda'apa aimaakan ida'an, turuu Jewnao (Abraham takaa-daunnaouz), na'iki Gentilenao (pana'ainaouz pidannaou Jewnao ai) ikodan kazannaatin-karu. Ipai ïnao, ïikodan nii pakazannaatin-kinai nii soo pamishidan ida'an Jesus Christ.

Kaarita buutinpan kida

Paul sakadan pakakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u . . .	1:1-17
Ipai pidan oia'o, aipa'o pakazannaata-kae	1:18—3:20
Na'apam Tominkaru kazannaatan pidan	3:21—4:25
Kakupa-karu ikoda-kae Jesus Christ ida'an	5:1—8:39
Jewnao na'iki Gentilenao aiapa-kae ïmishidan	
Jesus Christ	9:1—11:36
Na'apam pidan kaduz zaamatanpa'oraz Jesus Christ	
ida'ati	12:1—15:13
Paul katokontan pakakuwaapan	15:14—16:27

1 ¹Di'ora'a kaarita, õgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus poitoruz. Tominkaru zaamatan õgaru Christ Jesus apostlen nii, na'iki ubuutan õgaru kowaadapa'o nii pidannao ati uruu di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ²Kotua'ora'a naa Tominkaru kowaada-kidan Kaimana'o Kuwai dau'u. Na'apa prophetnao saadan Tominkaru Paradan ida'a. ³UDani daua'o wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Wuru'u udaniz, uruu wanaobanaa Jesus Christ. Ukaawankan dono pidan nii, King David takaa-daun uruu. ⁴Mazan uruu mishi'o Tominkaru, na'iki aonaa usha'apatan oia'o. Umanawunu'o pama'ozakan ida'an Tominkaru kainaabatan pauDani manawun uruu, pakadishita-kidan ida'an uruu mawaka-karu di'iki. ⁵Tominkaru aipan idi ipai pidannao taapan umanawun nii Jesus Christ, uaidan pakamunanun õ'ati Christ ida'an. Uzaamatan õgaru kakuwaa-pa'o nii manawun ipai Gentilenao^a ati, ñizo'ati kizi Christ pamishidan ida'an Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ⁶Aizii unao Tominkaru zaamataninao kapam, Jesus Christ pidanannaou'u naa unao.

⁷Ukau'an õsaadan di'ora'a õkaaritan ipai unao mishidainao ati, Rome iainaoz, Tominkaru marainapanii unao na'iki uzaamatanii unao papidanannao nii manawun. Õtoriiinpan waDaru Tominkaru ati, na'iki waNaobanaa Jesus Christ ati,

marii kizi ukamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

⁸Aizii kiwiin, kaiman manawun pugaru, õkian Tominkaru ati, Jesus Christ ida'an, ipai unao dau'an. Usha'apanum kau'an ipai'i naa wiizai kawana'ati pidannao kaunamunaatan umishidan Christ. ⁹⁻¹⁰Tominkaru ati'o õkau-dinan kaimanaiman õnyukunuu iki, õkowaadapan pidannao ati Kaimana'o Kuwai, uDani daua'o. Tominkaru aitapanii mishi'o kaiwuru'u õkianuz kaikapa'a: Karikaonan õtoriiinpan Tominkaru ati õpishaan ukaminka'utan unao, na'iki utaapada kizi'i naa aizii õmorowautan unao di'iti.

¹¹Tuukii manawun õtukapa'azon unao, õkakuwaapa kizi u'ati kaiman kida'o dau'u, Tominkaru sha'apataniaz ipai waunao ati. Õkaminka'uta'azon unao powa'a kizi utaan kaimanaiman unyukunuu Christ ati. ¹²Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u õkianuz: õkaminka'utan nii unao, na'iki unao kaminka'utan nii kapam õgaru, wama'ozakadaaka kizi, wakowaadan ida'an wamishidan daua'o Christ.

¹³Õmin-mishidannao, õaipan uaitapan, karikaonan da'i õdakotautan õmorowautan unao di'iti, mazan

Rom

^a 1:5 *Gentilenao*: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Paradarkaru Masha'apannaada-kinao di'ii.

kaina'a da'i aimaakan kida towau-da'uan õgaru. Õmorowauta'azon u'idi'iti turuu kizi õtominapa-kidan unao, ma'ozaka kizi umishidapan Christ, na'apa õtominapa-kidan kawan ba'oran Gentilenao, ba'oran donoi ii kida kapam, ma'ozaka kizi ïmishidapan Christ.

¹⁴Õsha'apatan ni'o Tominkaru aitan wuru'u õkowaadapanuz Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, donoi sannao ati na'iki wunao ati'i pana'ii kida'oraz ïmashaapan donoi ai. Aitapaabainao ati na'iki maaitapa-kainao ati. ¹⁵Ukau'an tuukii õkowaada'azon Kaimana'o Kuwai unao ati kapam, Rome iainao.

¹⁶Õgaru aonaa õkiba'azoo-kidan Kaimana'oraz Kuwai, usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o Tominkaru aidan pama'ozakan, ukazannaatan ipai pidan mishida'oraz Kaimana'o Kuwai. Kiwiitapa, Jewnao bii iki'o pidannao, na'iki aizii ukazannaatan naa kapam Gentilenao. ¹⁷Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwaiz, ukainabata na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii, soo mishida-karu ida'an karikaonan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a: "Wuru'u pidan Tominkaru dakotaniaz kaimana'o pidan nii pamishidan ida'an, uruu karikaonanuo nii ukakupan."^b

***Tominkaru pataka'utan
pidannao oia'o dikin ii***

¹⁸Tominkaru aokazi ia'o kaimaabatanii pato'oran pidannao ati,

sha'apaapainao oia'o, aona'oraz kawanu'o Tominkaru nii ï'ati. Ìsha'apaapan ida'an oia'o, ïtowau-da'uu ba'orainao pidannao aitapan Tominkaru daua'o. ¹⁹Tominkaru pataka'utan sha'apatainao oia'o, usha'apanum kau'an ïaitapanii Tominkaru dau'an, kaimanaimana'o ukainaabatan ï'ati padaua'o. ²⁰Tominkaru toman di'iki'o amazada, turua'o pidannao aitapan kaimanaiman uruu, ïtukapan ida'an utomanii kida, ïmatukapauzokan pu'u padamata uruu. Uruu ma'ozaka'o manawun, na'iki uruu umanawunu'o Tominkaru ipai patomaniinao ai. Ukau'an aonaa turuu pidan kian: Aonaa õaitapan Tominkaru, kii.

²¹Ëaitapan pu'u padamata Tominkaru, mazan upu'u aonaa ïtaapan uruu umanawunu'o nii, na'iki aonaa ïkonaukii-kidan umanawunun. Maaitapinaka karikaonan ïdi'itinpan. Aona'a naa ïka'iitan padi'itinpan saki-tapa Tominkaru dau'u, ukau'an panyukunuu na'akan naa ïdyaun oia'o dau'ati. ²²Ëtaapinan aitapaabainao nii, mazan maaitapin-kainao karikaonan ïdyaun. ²³Aona'a naa ïtaapan umanawun nii Tominkaru, wuru'u karikaonanuo'oraz ukakupan, mazan ïtominkaruniitan naa ka'ui idi'o aimaakan kida toma-kao. Ëtoman patominkarun nii pidan kawan, kotu'uz kawan, wuniinao kaduz kida kawan, na'iki kowazaz-nao kawan.

^b 1:17 Habakkuk 2:4

24 Uruu idi'o Tominkaru marina'atan ĩdyaun, ĩsha'apata kizi oia'o aimaakan kida panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki madoronaa-daun kizi'i naa ĩkiaapaakan. 25 ĩmuudan naa pamishidan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru daua'o, aizii ĩmishidan naa mariidin-karu. ĩtaapan umanawun nii toma-kariwai kida aimaakan, na'iki ĩtukapa-kida pamarainpan ĩdyaun. Mazan aona'a naa ĩtaapan Tominkaru umanawun nii, toma'oraz ĩdyaun. Uruu pa'an turua'o ukonaukii-kida-kao ipai dono. Amen.

26 Na'apa'o dikin ia'o Tominkaru marina'atan ĩdyaun, marii kizi'i naa ĩkiaapaakan madoronaa-daun, padi'itinpan kawana'ati kakiba'azonna'o aimaakan dau'u. Ukau'an, zunnao upu'u ĩna'apan, aona'a naa ĩaipan paudaiaru Tominkaru aitan kawana'ati, mazan ĩkiaapan pamin-zunan kida'a naa. 27 Aizii daonaioranao na'apa kapam ĩdyaun, aonaa ĩaipan paudaiaro Tominkaru aitan kawana'ati, mazan tuukii ĩaipan pakiaapan pamin-daonaioran. Ukau'an, daonaioranao sha'apaapan idi kakiba'azonna'o aimaakan pamin-daonaioran tuma kida, Tominkaru kawinipinaatan ĩdyaun pataka'utin-karu idi.

28 Na'iki powa'a zii, ĩtaapan idi madiwautapa-ka'o kawan Tominkaru aitapa-kidaniaz padau'o ĩ'ati. Uruu idi'o umarina'atan ĩdyaun, ĩsha'apata kizi'i naa kakiba'azonnao kida'o aimaakan padi'itinpan kawana'ati. Uruu idi'o ĩsha'apatan naa oia'o aimaakan kida, aona'o-

raz ukaimanan pidan sha'apatan. 29 ĩkaduz ĩsha'apaapan oia'o aimaakan pa'idiwaru: ĩantamikitinan; ĩaipan pasha'apauz nii powa'a zii; ĩnaudapa pakaziwan ba'orainao pidannao; ĩkishauzin, ĩzowian pidan. Aizii na'apam nii ĩparadaakan, soo ĩzunaapaakan; ĩmariidinan; ĩkadakotinan pairiban dau'u; ĩdakoopan ba'oran pidan mashauda'u. 30 ĩmariidinan pairiban dau'u ĩaipan idi uunamunaa abata-kao dikauda. ĩto'ora-kizaitapan Tominkaru; ĩdakomikitinan; ĩatadinpan, na'iki umanawun nii ĩkakuwaapan padau'an. ĩdi'itinpan pa'ina'o aimaakan dau'u pasha'apata-kinnao nii oia'o. ĩdikintapan padaronao. 31 ĩdi'itinpan maaitapinaka karikaonan, aonaa ĩmishian paparadan. Aonaa ĩkaminka'utan pairiban, ĩaitapan pu'u ubaiaapan kasha'ora'o. 32 Tominkaru aitapa-kidani'i naa ĩ'ati sakitapa'o pakakinaori: pidannao na'apa'oraz ĩmashaapan, marii ĩmawakan, kia'oraz. ĩaitapan pu'u na'apa'o kakinaorii, mazan upu'u zii ĩsha'apaapan oia'o aimaakan kida. Na'iki ĩkonaukii-kida kapam baokoinao sha'apatan na'apa kida'o oia'o.

Tominkaru di'itapa aimaakan sakitapa

2 1 Aizii pugaru, dakota'oraz ba'oran pidan oia'o nii, na'iki pukian an udau'an: sakitapa'o wuru'u Tominkaru pataka'utanuz uruu. Puda'u'ati'o kapam wuru'u puna'apanuz. Usha'apanum kau'an, na'apa'o kapam pugaru uruu kawan, pusha'apaapanii oia'o. 2 Na'iki

waaitapa Tominkaru pataka'utan nii sakitapa'o ida'an ipai sha'apaapainao na'apa'o aimaakan. ³Aizii pugaru, pudakotan ba'orran pidan oia'o nii, mazan upu'u pusha'apaapan uruu kaduz oia'o aimaakan kida. Pu'itiiman aona'o nii Tominkaru pataka'utan pugaru, upataka'utan dono sha'apaapainao oia'o? ⁴Aonaa mooko pudi'itapan na'apam Tominkaru kamunanun manawun pu'ati? Pusha'apaapan pu'u oia'o, aonaa upataka'utan pugaru sariapa, na'iki utaan dobata amazada pu'ati, upataka'utan ua'ii pugaru? Aonaa mooko puaitapan Tominkaru kamunanunuz manawun pu'ati uaipan idi'o putanawatinan pu'oian ai?

⁵Mazan dikintapa pugaru, aonaa pumuuda'azon pusha'apaapan oia'o. Ukau'an, puaipan ati'o wuru'u puto'oradanuz Tominkaru powa'a zii pu'ati, upataka'uta-kinnaa nii pugaru wuru kamoo dono'o upataka'utanuz naa sha'apaapainao oia'o. Uruu dono, ipai'o nii pidannao aitaapan sakitapa'o ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, oia'o pidan nii, oo kaimana'o pidan nii. ⁶Tominkaru kawinipinaatan nii ipai waunao, washa'apatan kawana'ati aimaakan.

⁷Kaina'a pidannao, aonaa ikashadinan pasha'apaapan kaimana'o aimaakan. Na'apa'o ida'an ikainaabatan mishi'o iaipan Tominkaru naubaan na'iki utaaupan idyaun umanawunnao nii, na'iki utaa kizi i'ati karikaonanu'o kakupa-karu. Inao ati'o nii Tominkaru taan karikaonanu'o kakupa-karu. ⁸Mazan

pidannao sha'apaapainaoz aimaakan panyukunuu aipan kawana'ati, dikintapainaoz mishi'o kakinaorii, na'iki sha'apaapainaoz pa'atiaaka oia'o aimaakan. Inao ati'o nii tuukii Tominkaru to'oran, na'iki tuukia'o nii upataka'utan idyaun.

⁹Ipai pidannao sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan kida, ibaiiaan nii kasha'ora'o na'iki kaziwa'o. Aita-niimana'o nii Jewnao baiiaan kasha'ora'o, na'iki Gentilena, na'apa'o nii ibaiiaan kapam. ¹⁰Mazan pidannao sha'apaapa'oraz kaimana'o aimaakan, inaou'o nii Tominkaru naubaa. Utukapan nii idyaun umanawunnao nii, na'iki utaan nii inyukunuu kaiman-kinnaa nii. Aita-niimana'o utaan Jewnao nyukunuu kaiman-kinnaa nii, na'iki Gentilena, na'apa'o nii utaan i'ati kapam. ¹¹Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati aonaa na'ia'oram pidan powa'a'o umanawunun pairiban ai.

¹²Aizii Gentilena, aonaan pu'u iaitan kakinaorii Tominkaru dyuudaniaz Moses ida'an. Mazan isha'apatan an oia'o, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan idyaun. Aizii Jewnao, iaitanii pa'an wuru'u kakinaoriiz, ukau'an, isha'apatan an oia'o, Tominkaru pataka'utan nii idyaun idikintapan idi paaitapanii kakinaorii. ¹³Usha'apanum kau'an, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, iaitan idi kakinaorii, mazan iizo'atin idi pa'an kakinaorii. ¹⁴Aizii Gentilena, aona'oraz iaitan Tominkaru kakinaori. Mazan isha'apatan an sakitapa aimaakan panyukunuu

kowaadan kawana'ati, na'apa'o kainaabata ïaitapan panyukunuu ii kaimana'o aimaakan, na'iki oia'o aimaakan. ¹⁵Pidannao na'apa'oraz ïkaduz, kaina'a'o kawanu'o Tominkaru kakinaori saadinpan ïnyukunuu ii. ïnyukunuu kowaada kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz. Usha'apanum kau'an, panaadon ïnyukunuu kowaada ï'ati ïsha'apatan kaimana'o aimaakan, na'iki panaadon, oia'o aimaakan. ¹⁶Ukau'an, ipai'o nii kaikapa kida'o aimaakan sha'apan wuru kamoo dono'o, Tominkaru dyuudanuzu naa Jesus Christ tiwaa-kidapan na'iki upataka'utan pidannao, ïdizapanii kida padi'itinpan kawana'ati. Kaikapa'o wuru'u Kaimana'o Kuwai òkowaadapaniaz.

Jewnao na'iki Tominkaru kakinaori

¹⁷Aizii pugaru, pudakotimpan Jew nii, tuukii punyukunuu kakinaorii dau'ati. Pu'atadinpan, na'iki pukian: waunao Tominkaru pidannao manawun. ¹⁸Puaitapa kanom Tominkaru aiapanii pusha'apatan. Na'iki tominapakida-kariwai pugaru kakinaorii dau'u, pusha'apata kizi sakitapa aimaakan. ¹⁹Puzauda-kidan turuu pukainaabatan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wunao ati'i ishaawun kawanuinaouz. Na'iki puzauda-kidan kanada'o kawanu'o pugaru wunao ati'i maruta'o ida'a'o kawanu'oraz ïmashaapan.

²⁰Na'iki puzauda-kidan turuu pukakinaotan pidannao, maaitapin-kainao kawanu'oraz. Na'iki puzauda-kidan turuu putominapakidan koraiziannao kawanuinaouz pidannao. Usha'apanum kau'an, kakinaorii di'iki'o puaitapan ipai wuru'u aitapa'azoo-kariwaiz Tominkaru dau'u, na'iki mishi'o dau'u.

²¹Mishi putominapakida pidannao Tominkaru kakinaori dau'u. Kandii nii mooko aonaa putominpan puizo'atin wuru'u kakinaorii? Pukian pidannao ati: Aonaa ukoidapa'ana'a. Aizii pugaru, aonaa mooko pukoidapan? ²²Pukian pidannao ati: Aonaa uba'orantapa'ana'a umin-mazidan kaina'an pu'u. Aizii pugaru, aonaa mooko puba'orantapan? Pukachama'idin ba'oran kaduz pidannao tomanii ai patominkarun nii. Aonaa mooko pukoidapan kawinipinaa kida'o aimaakan ïtoriinpauz-kizi dapunaa iki? ²³Pu'atadinpan, Tominkaru taan idi unao ati pakakinaori Moses ida'an. Aonaa mooko pidannao paradan dikauda Tominkaru dau'an, pudikintapan idi ukakinaori? ²⁴Na'apa usaadinpan Jewnao dau'an Tominkaru Paradan ida'a: "Unao sha'apatan idi'o oia'o aimaakan, Gentilenao dakoopan Tominkaru."

²⁵Kaimana'o wuru'u chootin-karuz,^c puizo'atin an Tominkaru kakinaori. Mazan pudikintapan

Rom

^c 2:25 *chootin-karu*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

an kakinaorii, na'apa'o pugaru Gentilenao kawan, aona'oraz iĉhoota-ka'o. ²⁶Ukau'an na'apa kapam Gentilenao, aona'oraz iĉhoota-ka'o padamata, iizo'atin an kakinaorii. Tominkaru tukapan nii iĉyaun papidanannao nii na'apa choota-kariwainao kawan. ²⁷Pidan aona'oraz padamata uchoota-ka'o, mazan upu'u uizo'atin Moses saadanii kakinaorii. Īdakotan nii Jewnao oiainao nii, ĩdikintapan idi wuru'u kakinaoriiiz, usaada-ka'o pu'u ĩnao ati, na'iki iĉhoota-ka'o pu'u padamata. ²⁸Usha'apanum kau'an aonaa mishi'o mani Jew uruu, udaru na'iki udaro Jewnaoun idi, oo uchootinpan idi Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. ²⁹Mazan pidan mishi'oraz manawun Jew, uruu wuru'u sakitapa'oraz pa'an udi'itinpan. Ukau'an, mishi'oraz manawun chootin-karu, usha'apata-ka'o pidan nyukunuu ii, aonaa unanaa ida'a mani. Saada-kariwaiz kakinaorii, aonaa upana'adan pidan nyukunuu. Kaimana'o Doronaa wuru'u pana'ada'oraz pidan nyukunuu, na'iki Tominkaru wuru'u nauba'o ni'oraz uruu, aonaa pidan mani.

*Tominkaru kaduz
umishiauzon paparadan*

3 ¹Ukau'an, na'apa'oram ida'an mooko waunao Jewnao wazootapan Gentilenao? Oo

na'apam dii mooko ukaimanan wuru'u pidan chootinanz?^d ²Kaina'a iriba. Umanawunu'o sha'apa'o: Tominkaru tauzonuz pakakinaori waunao Jewnao ati, wataapan ni'o. ³Aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii," ĩkii kiziz Tominkaru ati, ukau'an na'apam ni'i naa aizii? Turua'o nii sha'a Tominkaru marina'atan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii, aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii" ĩkii-kiziz? ⁴Aonaa turuu una'apan! Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan, ipai pidan mariidinanzon pu'u padamata. Kaikapa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a: "Pugaru Tominkaru, kainaabata-ka'o nii sakitapa'o puparadan. Aizii pidan dakotan dono pumariidinanzon kootowapa-kizai ii, mazan upu'u aona'o nii na'iam pumariidinanzon ikoda-ka'o."^e

⁵Mazan washa'apataniaz oia'o kainaabatan an Tominkaru ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan, na'apam nii wakian aizii udau'an? Turuu mooko wakian kaikapa'a: "Aonaa usakitapan wuru'u Tominkaru pataka'utanzon waunao, washa'apatan dikin ii oia'o." (Kaina'a pidannao na'apa'o ĩdi'itinpan.) ⁶Aonaa turuu una'apan! Aonaan dono mani Tominkaru sha'apatan sakitapa aimakaan, ukau'an aonaa mani turuu ukootowapa-kidan ipai pidannao.

^d **3:1** *chootinanz*: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ^e **3:4** Psalm 51:4

⁷Mazan kaina'a'o nii panaadon pidan kian kaikapa'a: "Tominkaru pataka'utan waunao, aonaan idi washa'apatan udyuudanii washa'apatan. Na'apa'o ida'an, kaimanaiman uaitapa-ka'o Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan. Uruu idi utaapa-ka'o umanawunu'o nii. Mazan kandii nii mooko upu'u zii upataka'utan waunao wa'oian dikin ii?" ⁸Putamakapan an na'apa'o di'itinapa-karu, kaikapa'o nii panaadon pukianu'u: "Kaimana'o wuru'u washa'apatanuz oia'o, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru, usha'apatan idi saki-tapa aimaakan," kii. Tominkaru pataka'utan nii idyaun, pidan na'apa'oraz udi'itinpan. Mazan upu'u kaina'a pidannao mariidinan o'dau'u. Ikian, na'apa'o kaikin otominapa-kidan pidannao.

Ipai pidan sha'apata'o oia'o

⁹Ukau'an, kaimana'o mooko waunao powa'a zii Gentilenao ai? Aonaa! Okainaabata sha'atii u'ati, ipai pidan, Jewnao oo Gentilenao, oia'o poitoruitapanii pa'idiwaru. ¹⁰Kaikapa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a'a:

"Aonaa na'ia'oram pidan
kaimana'o Tominkaru
awun za'a,
aonaa bouda'apa.

¹¹Aonaa na'ia'oram pidan
kaimanaimana'o uaitapan
Tominkaru kaduz;

aonaa iaipan paaitapan
Tominkaru dau'u.

¹²Ipai'i naa pidannao padantan
Tominkaru ai;
ipai idyaun madiwautapa-
ka'o karikaonan.

Aonaa kanom sakitapa'o
usha'apatan aimaakan,
aonaa bouda'apa."^f

¹³"Iparadan kachama'idiikii,
na'apa baaranai
dyupushan kawan.

Imariidapan pairiban."^g
"Ikaziwaa pidan paparadan
idi,
na'apa kowazaz arotanii
kawan."^h

¹⁴"Iparadan kashauda'u na'iki
pamanamiki tuma."ⁱ

¹⁵"Kadiman imakon izowia'anan
pairiban.

¹⁶Na'itim karikaonan imakon,
ipataka'uan
na'iki ikasha'oradan
pidannao nyukunuu.

¹⁷Aonaa iaaitapan na'apam
mashaapa-karu kaiman
ba'orainao tuma."^j

¹⁸"Aonaa itarian Tominkaru
umanawunu'o ai."^k

¹⁹Aizii waaitapa, na'apam
Tominkaru kakinaori kian, mashaa-
painao ati'o kakinaorii waranu'u.
Aonaa kizi na'itim pidan paradan
pakazannaatin-kinnaa nii. Na'iki
ipai kizi pidannao kadishitan
Tominkaru kanaapu'u pataka'uta-
karu nii pa'idiwaru, pa'oian

Rom

^f 3:10-12 Psalm 14:1; Psalm 53:1-3   ^g 3:13 Psalm 5:9   ^h 3:13 Psalm 140:3
ⁱ 3:14 Psalm 10:7   ^j 3:15-17 Isaiah 59:7   ^k 3:18 Psalm 36:1

dikin ii. ²⁰Usha'apanum kau'an, aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru dakotan kaimana'o pidan nii, usha'apatan ida'an aimakaan kakinaorii kawana'ati. Mazan kii'an wuru'u kakinaoriiz, soo ukainabatan wa'ati, ipai waunao oiainao pa'idiwaru.

***Na'apam wadakota-ka
kaimana'o pidan nii***

²¹Mazan aizii Tominkaru kainaabata'a naa na'apa'oram ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidan nii. Aonaa kakinaorii izo'ati-ka oida'an mani. Kotua'ora'a naa Moses na'iki Tominkaru prophetinao saadauzon na'apa'o dau'u. ²²Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'an Jesus Christ. Ipai sha'apa'oram pidan mishida'o, aonaa kanom pana'a'o nii. ²³Usha'apanum kau'an ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. ²⁴Mazan Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii, soo ukamunanun idi manawun. Christ Jesus mawakan ida'an, uso'otan waunao wapataka'uta-ka oia' wa'oian dikin ii. ²⁵Tominkaru taan Jesus Christ mawaka'o nii na'iki shoota'o nii paizain pidanao oian mainaabata-kinao nii, imishidan idi umawakan i'oiian dikin ii. Na'apa'o ida'an Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan. Kotua'a naa, Jesus Christ kaawan ua'ii, aonaa zii upataka'utan pidannao i'oiian dikin ii. ²⁶Mazan aizii, Tominkaru

kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon aimakaan sakitapa, udakotan ida'an ipai mishidainao Jesus, kaimana'o pidannao nii.

²⁷Una'apan kau'an, kandii mooko zoobaba wa'atadinapa-kinan nii? Aonaa kanom! Waizo'atin ida'an sha'a Tominkaru kakinaori? Aonaa! Soo wamishidan ida'an pa'an. ²⁸Ukau'an, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii, wamishidan ida'an Jesus, aonaa washa'apatan ida'an mani aimakaan kakinaorii kawana'ati.

²⁹Jewnao pa'idiwaru Tominkarun mooko wuru'u Tominkaruz? Aonaa mooko Gentilena o Tominkarun mani kapam uruu? Gentilena o Tominkarun kapam wuru'u uruuz. ³⁰Wamishida kaina'a bouda'apa Tominkaru, uru'o nii dakota Jewnao kaimana'o pidannao nii, imishidan ida'an Christ. Na'iki uru'o nii dakota Gentilena o kaimana'o pidannao nii, imishidan ida'an kapam Christ. ³¹Ukau'an turuu mooko wamarina'atan wuru'u kakinaoriiz mishida-karu ida'an? Aonaa turuu! Mishi'oraiman, wataapa wuru'u kakinaoriiz umanawunu'o nii.

***Tominkaru dakotan Abraham
kaimana'o pidan nii***

4 ¹Ukau'an, na'apam wakian Abraham dau'an, waunao Jewnao dokoza-daunuz? Na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii? ²Umishiin an mani Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii, usha'apatan

idi kaimana'o aimaakan, turuu mani u'atadinpan. Mazan aonaa turuu u'atadinpan Tominkaru ati, usha'apatan ida'an aimaakan. ³Tominkaru Paradan saada-kariwai kian, "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."

⁴Pidan kaudina'o kanaobanaatinapa, puraata taa-kaono u'ati, ukaudin winipinaa wuru'u, aonaa na'apani'o mani. ⁵Mazan Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, aonaa pidan sha'apatan idi'o mani aimaakan, soo umishidan idi'o Tominkaru, turua'oraz udakotan oia'o pidan, kaimana'o pidan nii. ⁶Na'apa King David kian pidan konaukian dau'an, Tominkaru dakotan idi uruu kaimana'o pidan nii, aonaa usha'apatan idi mani aimaakan. Ukian:

⁷"Konaukia'o pidan wuru'u
Tominkaru ainaabataniaz
u'oian kida,
aona'oraz powa'a Tominkaru
nyukunuitapan u'oian!"

⁸Konaukia'o pidan wuru'u,
Tominkaru tukapaniaz
aona'o kawan u'oian."^l

⁹Aizii wuru'u konaukii-karu David kii-kiziz, choota-kariwainao^m ati'o mooko karikaonan utaa-kaono, oo aona'oraz ichoota-kaono ati'o kapam? Wakian sha'atii, Abraham mishidan idi Tominkaru, udakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁰Ukau'an, na'apaini'oram mooko

Tominkaru dakotan Abraham, kaimana'o pidan nii? Uchootinan dauna'ana'o, oo uchootinan ua'ia'o zii? Uchootinan ua'ia'o zii! ¹¹Abraham chootinan kainaabata wa'ati Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii, umishidan idi, pachootinan ua'ii zii. Ukau'an ipai mishidainao Tominkaru, aona'oraz padamata ichoota-kaono, Tominkaru dakotan idyaun kaimana'o pidan-nao nii, imishidan idi. Ukau'an ipai mishidainao, idaru wuru'u Abraham, imishidan idi uruu kawan, aonaan pu'u padamata ichootinan. ¹²Na'iki uruu kapam choota-kariwainao daru, na'apa'oraz kapam imishidan Tominkaru, Abraham mishidan kawan pachootinan ua'ii zii.

¹³Kotua'a naa, Tominkaru kowaadan dono pataan nii ipai imi'i baara Abraham ati na'iki utakaan-daunnao ati, i'idiwau nii, aonaa Abraham izo'atin idi'o mani kakinaorii, mazan Abraham mishidan idi'o pa'an Tominkaru. Umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁴Tominkaru kowaadaniaz pataan nii zaamata-kaono an mani pidan izo'atin idi kakinaorii, madiwautapaka mani pidan mishidan Tominkaru. Ukau'an madiwautapaka mani kapam Tominkaru kowaadanuz pataan nii aimaakan Abraham ati. ¹⁵Usha'apanum kau'an wuru'u Tominkaru kakinaoriiiz, uto'orada

Rom

^l 4:7-8 Psalm 32:1-2   ^m 4:9 choota-kariwainao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinano di'ii.

Tominkaru pidannao ati ĩmaizo'atikan idiz. Mazan aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa kanom mani pidan dikintapa.

¹⁶Ukau'an, wazaamatan nii Tominkaru kowaadaniaz pataan nii, soo wamishidan idi Tominkaru. Una'apan kau'an, ipai Abraham dainao, mishi'o nii ĩzaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii ĩ'ati, usha'apanum kau'an mawinipinaa-daunu'o Tominkaru taa'azon ĩ'ati wuru'u. Utaa'azoo-ka, aonaa soo taapainao kakinaorii ati'o mani karikaonan, mazan ba'oran kaduz pidannao ati'o kapam, mishidainaouz Tominkaru na'apa Abraham mishidan kawan. Usha'apanum kau'an, Abraham uruu ipai mishidainao daru. ¹⁷Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a Abraham dau'an: "Iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao dakotan pugaru padaru nii,"ⁿ kia'o usaadinpan. Ukau'an, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii, turuu umishida-ka, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u na'apa'oraz. Uruu Abraham mishidaniaz. Uruu turua'o ukakudan mawaka'o pidan, na'iki turua'o uparadan ida'an aimakaan kida tominan aona'oraz zii utukapauzo-ka.

¹⁸Abraham mishida na'apam Tominkaru kian patakaannao ni'o dau'an. Aonaa ukashadinan pazaudapan Tominkaru sha'apatan ukowaadaniaz pasha'apatan nii, uaitapan pu'u aona'a naa turuu

patoman paudani nii. Uruu idi'o ba'oran kaduz pidannao dakotan uruu padaru nii, na'apa Tominkaru kian kawana'ati Abraham ati, "Iriba'o nii putakaannao, na'apa wizinao kawan, aona'o nii kanom ka'iitan paaitaan ĩdyaun," kia'o ukian. ¹⁹Pakawan umishidan Tominkaru sha'apatan nii wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii u'ati, uaitapan pu'u aonaa paka'iitan naa patoman paudani nii. Usha'apanum kau'an uruu dono maonapa'ora'a naa 100 uwunun. Na'iki udaiaro Sarah, maskonnaou'u naa kapam, aona'ora'a naa turuu okaudanin. ²⁰Mazan upu'u aonaa Abraham pana'adan panyukunuu pamishidapan ai Tominkaru kowaadaniaz pataan nii iriba utakaannao nii. Mazan mishi'oraiman, powa'a zii uma'ozakadan pamishidapan, ukau'an ukonaukii-kida Tominkaru umanawunun usha'apata'azoonii dau'an pa'ati. ²¹Abraham aitapa kaimanaiman, turuu Tominkaru sha'apatan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii. ²²Ukau'an Abraham mishidan idi'o, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii.

²³"Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii," kia'oraz usaadinpan, aonaa Abraham dau'ana'o mani karikaonan. ²⁴Mazan usaada-ka na'apa, waaitapakinana ni'o Tominkaru dakotan nii waunao, kaimana'o pidan nii kapam, wamishidan idi Tominkaru, kakuda'oraz waNaobanaa

ⁿ 4:17 Genesis 17:5

Jesus mawaka-karu di'iki. ²⁵Tominkaru taapadan pidannao zowian Jesus Christ wa'oian dikin ii. Na'iki ukakudan powa'a iti uruu, turuu kizi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii.

*Tominkaru dakotan waunao,
kaimana'o pidannao nii*

5 ¹Ukau'an, Tominkaru dakotan idi waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi, aizii kaimanaaka'a naa waunao Tominkaru tuma, wanaobanaa Jesus Christ ida'an. ²Wamishidan idi Christ, una'akan waunao Tominkaru kamunanun ida'ati, na'apa'o ida'a'o wamashaapan kai. Na'iki tuukii wakonaukian, waaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan wa'ati diina'iti'i paugaru kaduz umanawun-karu.

³Mazan turuu kapam wakonaukian wabaiatinan dono, usha'apanum kau'an wabaiatinan tominapa-kida waunao aonaa kizi wakashadinan. ⁴Aizii aonaan idi wakashadinan, kaiman Tominkaru ati. Ukaimanan idi wa'ati, aizii wazaudapan naa utaan ukowaa-dauzoniaz pataan nii wa'ati. ⁵Wuru'u wazaudapaniaz, aona'o nii ukasharutan wanyukunuu. Usha'apanum kau'an mishi'o Tominkaru marainpan waunao. Na'apa ukowaada-kidan wa'ati Kaimana'o Doronaa ida'an, uruu utaaniaz naa wa'ati.

⁶Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati, Christ mawakan oiainao pidannao dikin ii, aonaan pu'u waka'iitan wamuudan oia'o. ⁷Aonaa

kanom ka'iitan pazowii-kidinan pidan kaimana'o umashaapan dikin ii. Kaina'a mani ba'oran pidan turua'o uzowii-kidinan pidan kaimana'o manawun dikin ii. ⁸Mazan Tominkaru, ukainaabata pamarainpan manawun waunao, wa'oian pu'u, udyuuda zii Christ mawakan waunao dikin ii. ⁹Tominkaru dakotan idi waunao, kaimana'o pidannao nii, Christ mawakan ida'an, ukau'an waaitapa mishi'o nii Christ kazannaatan waunao wabaiaapan ai Tominkaru to'oran diina'iti'i, upataka'utan dono'o naa oiainao. ¹⁰Tominkaru tarubanao zii da'i waunao, mazan upaonaruitan waunao pauDani mawakan ida'an. Upaonaruitan idi waunao, waaitapa mishi'o nii ukazannaatan waunao, Christ kakupan ida'an. ¹¹Aonaa uruu mani karikaonan, mazan wakonaukian kapam Tominkaru sha'apatan idi aimaakan wanaobanaa Jesus Christ ida'an. Uruu toma'oraz waunao Tominkaru paonarunao nii.

*Adam ida'an mawaka-karu, mazan
Christ ida'an kakupa-karu*

¹²Bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru, ipai pidannao oian. Na'iki usha'apatan idi oia'o, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an, Adam sha'apatan dono oia'o, ikoda'o nii ipai utakaan-daunnao wuru'u sha'apata'oraz oia'o. ¹³Pidannao sha'apaapanii oia'o, Tominkaru taan ua'ii pakakinaori kida Moses ida'an, mazan aonaa udakotan

Rom

īdyaun dikintapainao nii kakinaorii, usha'apanum kau'an aonaa zii utaan pakakinaori uruu dono. ¹⁴Mazan upu'u, Adam dikintapan di'iki'o Tominkaru, atii Tominkaru taan ida'ati pakakinaori Moses ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru, aonaan pu'u padamata īdikintapan sariaapa'o Tominkaru di'iki'o kakinaorii, Adam kawan.

Aizii Adam, Christ kawanu'o wuru'u, kaawa'o ni'oraz udawu'ati zii. ¹⁵Mazan Christ sha'apataniaz kaimana'o aimaakan wa'ati, pana'a'o Adam sha'apatanii oia'o aimaakan ai. Ipai pidan mawakauzon, bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru. Mazan wuru'u Tominkaru kamunanunuz, powa'a'o zii umanawunun, iriba udakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, kamunanun ida'an. ¹⁶Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimaakan, pana'a'o wuru aia'a dikauda'oraz aimaakan sha'apan, bauda'apa'o pidan oian ida'ana'oraz. Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatan idi oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidan, oia'o pidannao nii. Mazan Christ sha'apatan idi kaimana'o aimaakan, Tominkaru dakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, īsha'apatan pu'u iriba oia'o aimaakan kida. ¹⁷Mishi, bauda'apa'o pidan Adam, dikintapan ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Mazan bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii ida'an, Tominkaru kamunanun manawun pidannao ati, udakotan

īdyaun, kaimana'o pidannao nii. Na'iki ma'ozaka'o nii īmashaapan oia'o ai.

¹⁸Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatanii ida'an kiwiini'o oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidannao, oia'o pidannao nii pa'idiwaru. Ukau'an na'apa kapam, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii kaimana'o aimaakan ida'an, Tominkaru dakotan ipai pidannao mishidainaouz Christ, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan ī'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁹Tominkaru dakotan kawan ipai pidannao, oia'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan dikintapan idi, ukau'an na'apa kapam udakotan iriba pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan izo'atin idi paugaru.

²⁰Tominkaru taanuznaa kakinaorii, pidannao aitapa-kinaa ni'o oia'o wuru'u īsha'apaapaniaz. Pidannao sha'apaapan pu'u powa'a zii oia'o, mazan Tominkaru, utukapa-kida powa'a zii pakamunanun tuukii manawun. ²¹Kiwiin zii oia'o kazowautapanii ipai pidannao, uruu idi'o īmawakauzon. Mazan aizii Tominkaru kamunan-kidan idi tuukii waunao, uruu idi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, waNaobanaa Jesus Christ ida'an.

*Karikaonanu'o kakupa-karu
zaamatinapa-karu idi Christ ida'ati*

6 ¹Ukau'an, marii mooko pakawan washapaapan oia'o, Tominkaru aida kizi powa'an

kida wa'ati pakamunanun?
 2Aonaa turuu! Waunao mawaka'o pidan kawanu'ora'a naa oia'o ati. Ukau'an aonaa turuu washa'apaapan pakawan zii oia'o. 3Uaitapanii waunao, chikaawunuu-kariwainou, Tominkaru zaamatan-kidanii Christ Jesus ida'ati. Ukau'an, mawaka'o kawanu'o waunao uruu tuma. 4Wachikaawunuu-kaono, wamawakan na'iki wadida-kaono kawanu'o Christ tuma. Ukau'an waDaru Tominkaru kadishita-kidan kawan Christ mawaka-karu di'iki, umanawunu'o pama'ozakan ida'an, na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao, pa'ina'o mashaapa-karu di'iti.

5Tominkaru bouda'apatan idi waunao Jesus Christ ida'ati wamawakan ida'an uruu kawan, ukadishita-kidan nii kapam waunao ukadishita-kidan kawan Jesus Christ. 6Na'iki waaitapanii, kiwini'oraz wakaduz mawakan naa Christ tuma cross di'ii, turuu kizi oia'o ma'ozaka'oraz ukaudinawan wa'ida'a mainaabata-kaono. Uruu aonaa kizi powa'a oia'o poitoruitapan waunao. 7Usha'apanum kau'an pidan mawaka'o, aonaa powa'a oia'o poitoruitapan uruu. 8Wamawakan idi Christ tuma, wamishida karikaonanunoo nii kapam wakakupan utuma. 9Waaitapanii Jesus Christ kadishita-kida-kaono mawaka-karu di'iki, na'iki aonaa na'apainim nii umawakauzon koshan. Aonaa na'apainim nii powa'a mawaka-karu zaamatan uruu. 10Umawakan baukapa uwazoota-kinanaa nii oia'o

aimaakan. Aizii kai kakupa uruu, na'iki umashaapan soo Tominkaru ati'i naa. 11Ukau'an na'apa kapam udi'itinapa udau'u. Unao mawaka'o kawanu'ora'a naa oia'o ati, mazan kakupa'ora'a naa pa'an Tominkaru ati, uzaamatanpan idi Christ Jesus ida'ati.

12Ukau'an, aonaa utaapada'ana'a oia'o kazowautapan unanaa, wuru'u mawakauzoz. Aonaa usha'apata-kida'ana'a u'ati usha'apata'azonii oia'o aimaakan. 13Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a usha'apauzin kida oia'o ati, aimaakan dikauda'o sha'apata-kinanaa nii. Mishi'oraiman, utaina'a naa Tominkaru ati sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan. Usha'apanum kau'an Tominkaru kakudani'i naa unao mawaka-karu di'iki, pa'ina'o kakupa-karu ida'ati. 14Aona'a naa unaobanaitapa'ana'a oia'o. Usha'apanum kau'an aonaa umashaapan naa kakinaorii waranu'u, mazan Tominkaru kamunanun ida'a'ora'a naa umashaapan.

*Poitoruinao, sha'apata'o ni'o
 kaimana'o aimaakan*

15Ukau'an, marii mooko washa'apaapan oia'o, aonaan idi wamashaapan naa kakinaorii waranu'u, na'iki wamashaapan idi'i naa pa'an Tominkaru kamunanun ida'a? Aonaa turuu! 16Uaitapanii kaimanaiman, pidan taanan dono poitorui nii, upoitoruitapa-kidinan wuru ati'i uizo'atiniaz panaobanaa. Na'apa'o kawanu'o unao, unaobanaitapan dono oia'o, ubuuta-kaono

Rom

karikaonanu'o mawaka-karu di'iti; oo, uizo'atipan dono Tominkaru, udakotan unao, kaimana'o pidanna nii. ¹⁷Mishi, kiwiin zii upoitoruitapa-kidinan oia'o ati, mazan aizii, kaimanaiman unyukunuu iki uizo'atin utominapa-kida-kinao. Uruu idi ōkonaukii-kidan Tominkaru udau'an. ¹⁸Tominkaru muudin-kidani'i naa unao oia'o ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao, kaiman kida'ora'a naa pa'an aimaakan usha'apaapan.

¹⁹Ōkaiwaan parada-karu ipai kamo'o ukaiwauzo-kaō, ōkainaa-bata-kinaa nii Tominkaru daua'o kuwai, udadaran idi u'ati. Kiwiitapa, ukaiwaapan unanaa madoronaa-daun na'iki usha'apatan iriba oia'o aimaakan. Aizii na'apa'a naa utaa unanaa ipai daunuuda'u sha'apata'o nii kaimana'o na'iki sakitapa'o aimaakan, Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰Oia'o poitoruitapan dono zii unao, aonaa usha'apata'azon kaimana'o aimaakan. ²¹Kanom mooko kaimana'o nii uikoda usha'apaapauzonii kida ida'an, ukiba'azoo-kidaniaz naa kai? Na'apa kida'o aimaakan sha'apaapa-kaō ida'an pidan ikoda karikaonanu'o mawaka-karu. ²²Mazan unao, Tominkaru muudin-kidani'i naa oia'o poitoruitapan ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao. Uruu idi'o ukaminka'utan unao, umashaapakinaa nii kaiman na'iki sakitapa, na'iki utaan u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ²³Usha'apanum kau'an oia'o sha'apata-kaō winipi-

naa karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan Tominkaru taanii mawinipinaa-daun karikaonanu'o kakupa-karu, wazaamatanpan ida'an Christ Jesus wanaobanaa ida'ati.

Kakinaorii daua'o

7 ¹Aizii unao, ōmin-mishidanao, uaitapanii kakinaorii daua'o. Kakinaorii kazowautapan pidan soo ukakupan dono zii. ²Kaikapa'o kawanu'o kaiwuru'u: kakinaorii kian, zun mazida'o, aonaa turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma odaiaru kakupan dono zii. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. ³Ukau'an, omashaapan an ba'oran daonaiora tuma, paudaiaru kakupan pu'u zii, “ba'orantapa'o,” kia'o nii kii-karu odau'an. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. Turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma, aona'o nii “ba'orantapa'o” kii-karu odau'an.

⁴Ukau'an ōiribannaō, na'apa'o kawanu'o kakinaorii taapauzon unao. Mazan uzaamatanpan kau'an Christ ida'ati, mawaka'o kawanu'o unao utuma kakinaorii ai. Aizii, Christ kakuda-kariwaiz mawaka-karu di'iki, tuma'ora'a naa waunao, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati. ⁵Wamashaapan dono zii wanyukunuu aipan kawana'ati, kakinaorii ma'ozakada wanyukunuu ia'o oia'o sha'apata'azoo-kaō, na'iki washapatan naa oia'o, buuta'o ni'oraz waunao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. ⁶Mazan

aizii, wamawakan idi'i naa Moses kakinaori ai, aonaa powa'a ukazowautapan waunao. Ukau'an aonaa powa'a washa'apaapan aimaakan Tominkaru ati, Moses kakinaorii izo'ati-kaoda'an. Mazan pa'ina'o mashaapa-karu ida'ana'ora'a naa, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao.

Oia'o kaiwaan kakinaorii

⁷Ukau'an oia'o mooko wuru'u Tominkaru kakinaoriz? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Mazan mishi'oraiman, kakinaorii wuru'u kainaabata'oraz o'ati oia'o. Aonaa mani oaitapan oia'o wuru'u ba'oran pidan idiwau na'azootapa-kaooz, aonaan an kakinaorii kian: "Aonaa puna'azootapa'ana'a," kii. ⁸Mazan oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiiz, uma'ozakada-kinnaa nii onyukunuu ia'oraz oia'o sha'apata'azoo-kaoo. Aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa mani oia'o ma'ozakadinan.

⁹Kiwiin, omaaitapakan dono zii Tominkaru kakinaori, kaimana'o kawan o'itiiman omashaapan. Mazan oaitapan di'iki kakinaorii, uru'u naa oaitapan oia'o ogaru, karikaonanano'o mawaka-karu ida'atanpu'o. ¹⁰Aizii wuru'u kakinaoriiiz, kainaabata'o ni'oraz padamata, na'apam oikodan karikaonanano'o kakupa-karu, uru'u naa mishi'oraiman buuta ogaru karikaonanano'o mawaka-karu di'iti. ¹¹Oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiiz pamariida-kinnaa nii ogaru, na'iki buuta'o nii ogaru karikaonanano'o mawaka-karu di'iti.

¹²Mazan wuru'u kakinaoriiiz, kaimana'o na'iki Tominkaru di'iki'o,

sakitapa'o na'iki kaminka'uta'o nii pidan mashaapan kaiman ¹³Mazan kaimana'o aimaakan buuta mooko ogaru karikaonanano'o mawaka-karu di'iti? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Oia'o wuru'u kaiwa'oraz kaimana'o aimaakan pabuuta-kinnaa nii ogaru karikaonanano'o mawaka-karu di'iti. Aizii, watukapa na'apam ukichana'iki-kian manawun wuru'u oia'oraz. Ukaiwaan kaimana'oraz Tominkaru kakinaori pasha'apata-kida-kinnaa nii dikauda'o aimaakan.

Rom

Nyukunui ia'o mizaataaka-karu

¹⁴Waaitapa, Tominkaru di'iki'o wuru'u kakinaorii. Mazan ogaru, pidan karikaonan, kapati'o oia'o ati. Oia'o toriinii kawanu'o ogaru papoituru nii. ¹⁵Aonaa oaitapan kandii nii osha'apaapan oia'o aimaakan. Oaipaniaz osha'apatan kaimana'o aimaakan, aonaa osha'apatan. Mazan aona'oraz oaipan osha'apatan, uruu na'apain osha'apaapa. ¹⁶Osha'apaapan kau'an wuru'u aona'oraz osha'apata'azon, na'apa'o kainaabata Tominkaru kakinaori kaimanan o'ati. ¹⁷Ukau'an, aonaa ogaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan onyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. ¹⁸Aizii oaitapa, aonaa kaimana'o nii o'ida'a, ogaru pidan karikaonan, kapati'o onyukunuu oia'o ati. Oaipan pu'u osha'apatan kaimana'o aimaakan, mazan aonaa oka'iitan osha'apatan. ¹⁹Aonaa osha'apatan wuru'u kaimana'oraz aimaakan oaipaniaz osha'apatan. Mazan osha'apata oia'o aimaakan,

wuru'u aona'oraz òaipan òsha'apatan. ²⁰Aizii, òsha'apatan kau'an wuru'u aona'oraz òaipan òsha'apatan, ukau'an aonaa ògaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimaakan. Mazan ònyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apata'oraz oia'o aimaakan.

²¹Òkowaadan nii karikaonanu'ò usha'apauzon: òaipan pu'u òsha'apatan kaimana'ò aimaakan, òsha'apata soo oia'o aimaakan. ²²Ògaru, ònyukunuu ii, tuukii òkonaukii-kidan Tominkaru kakinaori. ²³Mazan kaina'a pana'a'ò aimaakan ònyukunuu ii, sha'apaapa-kida'ò ò'ati oia'o aimaakan. Tuukii umizaapan wuru'u òsha'apata'azoonuz kaimana'ò aimaakan. Utaapan ògaru taraa-kariwai kawan usha'apaapa-kidan oia'o ò'ati, uruu idi aonaa òka'iitan òizo'atin Tominkaru kakinaorii. ²⁴Kasha'ora'ò òbaiaapan, tuukii òdopian! Kanoma'ò nii kazannaata ògaru wuru aia'a òsha'apata'azoonuz oia'o aimaakan, buutin-kida'oraz ògaru karikaonanu'ò mawaka-karu di'iti? ²⁵“Kaiman,” òkian Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan ògaru Jesus Christ wanaobanaa ida'an!

Ukau'an, kaiman ò'ati Tominkaru kakinaori, tuukii òaipan òizo'atinuz, mazan upu'u ònyukunuu ida'a'ò oia'o, sha'apata-kidan ò'ati oia'o aimaakan, aona'oraz padamata òaipan òsha'apatan.

*Kaimana'ò Doronaa ma'ozakan
ida'ana'ò mashaapa-karu*

8 ¹Ukau'an aizii, aonaa kanom nii Tominkaru papataka'u-

tan zaamatinpainao Christ Jesus ida'ati. ²Kaimana'ò Doronaa taani'i naa wa'ati pa'ina'ò kakupa-karu wazaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati. Ukau'an aizii, aonaa powa'a wanyukunuu ida'a'ò oia'o poitoruitapan waunao, na'aka'ò ni'oraz waunao karikaonanu'ò mawaka-karu di'iti. ³Moses saadani kakinaorii, aonaa uka'iitan pakazannaatan waunao oia'o ai, wanyukunuu kapatin idi oia'o ati, mazan Tominkaru uka'iita. Ukazannaata waunao, wanyukunuu ida'a'ò oia'o kazowautapan ai, uduyudan ida'an paudani Christ Jesus imi'i baara ati, pataka'utakaru nii wa'òian dikiin ii. Pidan nii ukaawan, waunao kawan unanaa, mazan aona'ò u'òian. ⁴Tominkaru sha'apatan na'apa aimaakan, turuu kizi mashaapainao Kaimana'ò Doronaa aipan kawana'ati, sha'apatan ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kaò, aonaa oia'ò nyukunui aipan kawana'ati mani.

⁵Pidan mashaapa'oraz oia'ò panyukunuu aipan kawana'ati, udi'itinpan soo panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru. Mazan pidan mashaapa'oraz Kaimana'ò Doronaa aipan kawana'ati, udi'itinpan soo Kaimana'ò Doronaa aiapanii sha'apata-kaò dau'u. ⁶Pidan di'itinpa'oraz oia'ò panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru, uikodan nii karikaonanu'ò mawaka-karu. Mazan pidan di'itinpa'oraz Kaimana'ò Doronaa aipan kawana'ati, uikodan nii karikaonanu'ò kakupa-karu na'iki nyukunui

kaimanan. ⁷Ukau'an, pidan di'itinpan dono oia'o panyukunu sha'apata'azoonii kawana'ati, Tominkaru taruba wuru'u uruuz. Usha'apanum kau'an aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, na'iki aonaa uka'litan paizo'atinuz. ⁸Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunu aipan kawana'ati, aonaa turuu Tominkaru konaukii-kidan usha'apatani.

⁹Mazan unao, aonaa usha'apaapan oia'o unyukunu aipan kawana'ati. Usha'apaapan aimakaan Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati'o, mashaapa'oraz unao ida'a. Pidana aona'oraz Kaimana'o Doronaa mashaapan u'ida'a, aonaa Christ pidanan mani uruu. ¹⁰Mazan Christ mashaapan an unao ida'a, unanaa mawakan nii mishi padamata diina'iti'i u'oi'an idi, mazan upu'a'o nii udoronaa kakupan, Tominkaru dakotan idi'i naa unao kaimana'o pidannao nii. ¹¹Tominkaru kakudan kawan Christ Jesus mawaka-karu di'iki paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a. Na'apa'o nii kapam utaan mawakauzoz unanaa kakupa-kinaa nii, paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a.

¹²Ukau'an, õmin-mishidannao, kaina'a pa'i washa'apatan ni'o, mazan aonaa wamashaapan mani oia'o wanyukunu sha'apata'azoonii kawana'ati. ¹³Umashaapan an pakawan zii oia'o unyukunu aipan kawana'ati, Tominkaru buutan nii unao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. Mazan umashaadan an usha'apaapan oia'o, Kaimana'o Doronaa

kaminka'utan ida'an unao, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁴Ipai pidannao Kaimana'o Doronaa kazowautapaniinaouz, ñnao Tominkaru dainao.

¹⁵Wuru'u Kaimana'o Doronaa taa-kariwaiz unao ati, aonaa utoman unao poitoruinao nii, taria'o nii koshan Tominkaru ai. Mazan utoman unao Tominkaru dainao nii pa'an, na'iki turuu ukian Tominkaru ati aizii: "Pugaru waDaru," kii. ¹⁶Tominkaru Doronaa zaamatan wadoronaa ida'ati, kainaabata'o nii mishi'o Tominkaru dainao waunao. ¹⁷Tominkaru dainoun idi waunao, wazaamatan nii kaiman kida'o aimakaan utaapaniaz naa papidanannao ati. Na'iki wazaamatan nii kapam Christ tuma Tominkaru taapaniaz uruu ati. Wabaiaapan kau'an kasha'ora'o Christ kawan, na'apa'o nii Christ umanawunun kaduz taa-ka'o wa'ati.

***Tominkaru umanawuntan
nii paudainao diina'iti'i***

¹⁸Aizii kai'oraz wabaiatinan, õaitapa aonaa uikodinan wuru'u Tominkaru umanawunta'azoonuz waunao diina'iti'i. ¹⁹Ipai aimakaan Tominkaru tomaniinao, tuukia'a naa ñzaudapan Tominkaru kainaabatan na'ia'oram manawun wuru'u paudainaouz. ²⁰Ipai utomaniinao aimakaan mawakauzo na'iki zaamauzo, aonaa paaipan ati'o mani ñtominan na'apa, mazan Tominkaru aipan kawana'ati'o. Mazan upu'u kaina'a ñzaudapan ²¹Tominkaru so'ota'azoonuz ñdyaun

Rom

diina'iti'i mawakauzo-karu na'iki zaamauzo-karu ai. Na'iki uzaamata'azonuz ĩdyauun umanawunu'o mashaapa-karu di'iti paudainao tuma. ²²Waaitapa ipai Tominkaru tomaniinao dopitan, atii kai, na'apa zun dopian kawan okaudanipa'azon dono. ²³Mazan aonaa Tominkaru tomaniinao aimaakan mani karikaonan wuru'u dopita'oraz. Waunao kapam, kaina'a'oraz naa Kaimana'o Doronaa, kiwiini'oraz naa utaa-kaowa'ati. Mishi kai wadopitan wazaudapatinan pu'a'a naa Tominkaru kowaadan diina'iti'i ipai patomaniinao ati, udainao wuru'u waunaouz. Na'iki utaan naa wananaa nii mamawakauzoka idi. ²⁴Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz Tominkaru sha'apatan wa'ati, ukazannaatan di'iki waunao. Pidan zaamata'oraz naa aimaakan kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati, aonaa kanom ni'i naa uzaudapatinan. Aonaa na'ia'oram pidan pakawanu'o zii uzaudapan pazaamatani'i naa aimaakan, kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati. ²⁵Mazan wazaudapan an aimaakan taa-kaowa'ati aona'oraz zii wazaamatan, aonaa kandii nii wakashadinan wazaudapan.

²⁶Na'apa'o kapam, Kaimana'o Doronaa kaminka'uta waunao wadopian dono. Wamaaitapakan pu'u kanom dau'an watoriinpan, uruu pa'an pishaa Tominkaru kaminka'utan waunao. Upishaan Tominkaru tuukia'o ida'an, aonaa pidan ka'iitan pakowaadan kaimanaiman parada-karu ida'an. ²⁷Aizii Tominkaru, aitapa'oraz

na'apam wadi'itinpan, uaitapa kaimanaiman kanom Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-kaowa'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan kawana'ati'o manawun wuru'u utoriinapanuz Tominkaru pidanannao ati.

²⁸Waaitapa ipai aimaakan, kaimana'o oo kasha'ora'o sha'apan an, Tominkaru kaiwaan niiz kaimana'o nii wunao ati'i marainpainaouz uruu. ĩnao wuru'u uzaamataniinaouz papidanannao nii, usha'apanum kau'an kaina'a'o udi'itapan pasha'apatan ni'o ĩ'ati. ²⁹Tominkaru aitapaniinaouz amazada tominan ua'ii, pazaamatan nii papidanannao nii, ĩnao wuru'u udi'itapan patoman nii pauDani kawan, uruu kizi ĩtuuniz nii. ³⁰Pidannao, kotua'oraz naa udi'itapan patoman paudani kawan, ĩnao wuru'u udapadaniinaouz. Aizii udapadaniinaouz, ĩnao udakota kaimana'o pidannao nii. Aizii udakotaniinaouz kaimana'o pidannao nii, ĩnao'u'o nii utoma umanawunnao nii, paudani kawan.

*Aonaa turuu kanom mashaatan
Tominkaru marainpan ai waunao*

³¹Una'apan kau'an, na'apam wakian aizii? Tominkaru kaminaka'utan kau'an waunao, kanom ka'iita padikintan waunao? ³²Aonaa Tominkaru marainan paudani pataka'uta-kaowa, mazan utaapada pidannao zowian uruu ipai waunao dikin ii. Utaan idi pauDani, waaitapa konaukia'o nii utaan wa'ati ipai aimaakan.

³³Kanom turuu udakoopan Tominkaru pidanannao? Tominkaru pa'an wuru'u dakota'oraz idyaun kaimana'o pidannao nii. ³⁴Kanom turuu ukian wadau'an: "oia'o inao, marii ipataka'uta-ka'o"? Aonaa kanom. Usha'apanum kau'an, Christ Jesus pa'an wuru'u mawaka'oraz waunao oian dikin ii, oo powa'a zii manawun, Tominkaru kaku-daniaz umawakan dauna'an. Kai umashaapan umanawun nii Tominkaru diwa'ora antanapu, utoriinpan Tominkaru ati waunao dau'an.

³⁵Ukau'an kandii turuu ubuutan waunao Christ kamarainapanun ai? Aonaa kanom. Wapataka'uta-ka'o pu'u, oo wabaiaapan pu'u dadara'o mashaapa-karu, oo wa'antamikita-ka'o pu'u wamishidan dikin ii, oo wabaiaapan pu'u zamazi-karu, oo aonaan pu'u ba'oran wakamichan nii. Wamashaapan pu'u kichana'-iki-kia'o bii'i, oo pidannao zowian pu'u waunao, upu'u umarainpan waunao. ³⁶Na'apa usaadinpan kotua'o Tominkaru paradan ida'a:

“Pupidanannaoun idi waunao, ipai kamoo pidannao aipan pazowian waunao.

Wadi'itapa-ka'o, kaznizonao kawan, zowii-kariwainao ni'oraz.”^o

³⁷Mazan na'apa kida'o aimakaan sha'apan pu'u wa'ati, ipai'o nii wawazootan kidaz Jesus Christ, marainpa'oraz waunao kamin-ka'utan ida'an waunao.

³⁸Ögaru, òaitapa kaimanai-man, aonaa kanom ka'iitan pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai: kakupa-karu oo mawaka-karu, angelnao oo oia'o doronainao, aimakaan sha'apa'o kai oo sha'apa'o nii diina'iti'i, ³⁹ma'o-zaka-tinpainao doko ii oo imi'i baara an. Aonaa na'ia'oram tomakariwai ka'iita'o pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai, uaidaniaz Christ Jesus wanaobanaa sha'apatanii ida'an.

Paaipan ati'o

Tominkaru zaamatan pidan

9 ¹Ögaru, Christ ida'ati'o òzaamatinpan, òkowaadan mishi'o aonaa òmariidinan mani. Önyukunuu, Kaimana'o Doronaa kazowautapaniaz kainaabata kapam aonaa òmariidinan mani kaiwuru'u. ²Tuukia'o önyukunuu kasha'oratinan, na'iki karikaonan ödopitan önyukunuu ii, ³ömin-Jewnao dau'an, aona'oraz imishidan Christ. Öpishaa mani Tominkaru so'otan ögaru Christ di'iki, na'iki ökaboota-ka'o pataka'utin-kizai iti iwadaun nii, na'apa'o turuan an mani ukaminka'utan imishidan Christ. ⁴Inao Israelitena,^p Tominkaru zaamatanii paudainao nii pidannao bii iki. Inao ati'o utukapa-kidan pamanawunun. Inao ati'o utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan.^q Inao ati'o utaan pakakinaori kida. Inao ati'o ukainaabatan na'apam

Rom

^o 8:36 Psalm 44:22   ^p 9:4 *Israelitena*: inao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam.

^q 9:4 *utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan*: uruu dakota-ka'o covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

mishi'o choochiapa-karu pa'ati. Ñao ati'o ukowaadan pasha'apatan nii kaiman kida'o aimakaan. ⁵Kotua'o ïdokozi-daunnao, umanawun kidainao. ⁷Ñao donozinaa di'iki'o Christ shakatauzonuz. Uruu Tominkaru, kazowautapa'oraz ipai aimakaan, marii karikaonan ukonaukii-kidakao. Amen.

⁶Aonaa uzauda-kida'ana'a, aona'o ni'i naa Tominkaru mishian wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii papidanannao ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ipai'o mani Israelite-nao Tominkaru pidanannaoun. ⁷Na'iki, aonaa ipai'o mani Abraham takaan-daunnao Tominkaru pidanannaoun. Tominkaru kian Abraham ati: "Soo Isaac takaan-daunnao òdakotan ni'oraz pudainao nii." ⁸Ukau'an, aonaa ipai'o mani Abraham takaan-daunnao, Tominkaru dakotan paudainao nii. Soo ukowaadaniinaouz pataan nii Abraham dani nii, uruu dainao pa'an mishi'o Abraham dainao. ⁹Kaika-pa'o Tominkaru kian Abraham ati ukowaadan dono pasha'apata'azoonii: "Òkaawan nii powaa ati òaitanii amazada kawana'ati. Uruu dono kaudanipa'o ni'i naa pudaiaro Sarah, daonaiora'o nii odani nii." ^t

¹⁰Aizii wuru'u ïdaniz, uruu wadokozu-daun Isaac. Umazidan Rebecca tuma, na'iki okaudanin shamaannao ^u idi. ¹¹⁻¹²Mazan ïshakatan ua'ii zii, na'iki ïsha'apa-

tan ua'ii zii oia'o, oo, kaimana'o aimakaan, Tominkaru kian Rebecca ati: "Kiwiini'o ushakatan, uru'o nii kaudin padawu'ichan ati." ^v Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan padi'itapan kawana'ati pasha'apata'azoonii. Aonaa uzaamatan pidan usha'apatan idi aimakaan. ¹³Na'apa ba'oran Tominkaru paradan kotua'o saada-ka'o kian: "Òzaamatanii Jacob, mazan Esau, aonaa ònyukunuu-atin." ^w

¹⁴Ukau'an, turuu mooko wakian: "Aonaa Tominkaru sha'apatan saki-tapa aimakaan," kii? Aonaa turuu. ¹⁵Tominkaru kian kotua'a naa Moses ati:

"Òkamunan-kidan nii pidan,
òkamunan-kida'azoonii,
na'iki òkasha'ora-
kidan nii pidan,
òkasha'ora-kida'azoonii." ^x

¹⁶Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan, aonaa pidan aipan ati'o mani, oo usha'apatan idi'o mani aimakaan, mazan Tominkaru kamunanun idi'o pa'an. ¹⁷Kotua'o saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan Tominkaru kian Egypt ia'o naobanai ati: "Ògaru aipan ati'o punaobanai-tinan, òkaiwaa kizi pugaru, òtukapa-kida-kinnaa nii òma'ozakan, na'iki òkainaabata-kinnaa nii pidannao ati ipai amazada kawana'ati, ògaru pa'an mishi'o manawun Tominkaru." ^y ¹⁸Ukau'an Tomin-

^r 9:5 Kotua'o ïdokozi-daunnao uu, Abraham, Isaac, na'iki Jacob. Uruu Jacob, Israel kia'oraz kapam u'uu. ^s 9:7 Genesis 21:12 ^t 9:9 Genesis 18:10, 14

^u 9:10 *shamaannao*: i'uu Esau na'iki Jacob. ^v 9:12 Genesis 25:23 ^w 9:13 Malachi 1:2-3 ^x 9:15 Exodus 33:19 ^y 9:17 Exodus 9:13-19

karu kamunan-kida pidan, pakamunan-kida'azoonii. Na'iki udikintapada ba'oran pidan, udikintapada'azoonii.

*Tominkaru sha'apata
pasha'apata'azoonii*

¹⁹Kaina'a'o nii panaadon pidan kian: “Mazan kandii nii mooko Tominkaru dakotan pidan sha'apatan oia'o? Kanom mooko ka'iita aonaa pasha'apatan Tominkaru aiapanii usha'apatan?”

²⁰Mazan o'garu kian, aonaa turuu pidan dako'atin Tominkaru na'apa. Turuu mooko kubai idi'o aimaakan toma-kao kian toma'o ati paugaru: “Kandii nii putoman o'garu kaikapa'a?” kii. ²¹Pidan tomapauzo aimaakan kubai idi, turuu ukaiwaan kubai paaipan kawana'ati. Pakaiwaapanii kubai di'iki, panaadon dya'utam utoman aimaakan. Bauda'apa utoman dowada sodi, kabaun konaunam-kinnaa nii, ba'oran utoman kaiwaa-karu nii ipai kamoo.

²²Na'apa'o Tominkaru, turuu usha'apatan aimaakan paaipan kawana'ati, utukapa-kida-kinnaa nii pato'oran, na'iki pama'oza-kan manawun. Mazan upu'u aonaa upataka'utan sariapa aka pato'ora-kizinao, pataka'uta-karu ni'oraz ñaitinpan. ²³Na'iki uaitapakida'azon idi kapam umanawunu'o paugaru pakamunan-kidaniinao ati, uminziwa-kidaniinaouznaa ka'idiwaina'o nii diina'iti'i pamanawunun

idi. ²⁴Waunao wuru'u Tominkaru dapadaniinaouz, aonaa soo Jewnao bii iki'o mani karikaonan, mazan Gentilenao bii iki'o kapam. ²⁵Kaika-pa'o Tominkaru kian, prophet Hosea saadanii ida'a:

“Pidannao aona'oraz
ōpidanannao mani kiwiin
zii,
ōdakotan nii ñdyaun
ōpidanannao nii.
Pidannao aona'oraz
ōmarainpan kiwiin zii,
ōdakotan nii ñdyaun
ōmarainapaniinao nii.”^z

²⁶Na'iki ukian koshan:

“Wuru di'ia'a amazada
Tominkaru parada-kiziz
pidannao ati,
'Aonaa ōpidanannao mani
unao,' ukianuz,
na'ia'o nii ñdakota-kao,
'Tominkaru ma'ozaka'o
manawun dainao nii.’”^a

²⁷Mazan prophet Isaiah kian Israelitenaou dau'an:

“Israel takaan-daunnao iriban
pu'u padamata iriba, iriba,
aonaa kanom ka'iitan
paaitaan ñdyaun,
mazan ñwa'akun sodi'o nii
karikaonan Tominkaru
kazannaatan.

²⁸Usha'apanum kau'an
kadimana'aka'o nii
na'iki baukapa'aka'o nii
wanaobanaa pataka'utan
pidannao pakian
kawana'ati.”^b

Rom

^z 9:25 Hosea 2:23   ^a 9:26 Hosea 1:10   ^b 9:28 Isaiah 10:22-23

²⁹Na'apa Isaiah kian kiwiin zii:
 “Aonaan dono mani
 ma'ozaka'o manawun
 Naobanai
 kawa'akuntan masakauda'u
 watakaan-daunnao,
 kaimanaiman mani
 wamainaabata-ka
 Sodom na'iki Gomorrah
 sannao^c kawan.”^d

***Aonaa Israelitenao mishidan
 Kaimana'o Kuwai***

³⁰Ukau'an na'apam dii wakian aizii? Aonaan pu'u Gentilena
 dawatan Tominkaru dakota-kin
 naa nii paugaru kaimana'o pid
 annao nii, upu'u Tominkaru dak
 otan idyaun kaimana'o pidann
 ao nii, imishidan idi Jesus. ³¹M
 azan Israelitena, aonaa Tomi
 nkaru dakotan idyaun kaiman
 a'o pidannao nii, itiwaan pu'
 u paizo'atin ipai kakinaorii,
 Tominkaru dakota-kin naa nii
 idyaun kaimana'o pidannao
 nii. ³²Mazan kandii nii? Iti
 waan idi pasha'apainpan kak
 inaorii kawana'ati, Tominkaru
 dakota-kin naa nii idyaun
 kaimana'o pidannao nii, aon
 aa mishida-karu ida'an mani.
 Uruu idi'o ikaboinan paponap
 o'a'o kuba di'iki. ³³Kaikapa'o
 prophet Isaiah saadan Tomi
 nkaru paradan, Christ daua'o:

“Aushaa uabata: omuudan
 nii kuba Zion^e ii,
 kasharutapa'o nii pidannao
 nyukunuu,

na'iki uruu di'iki'o nii
 itukurinpan na'iki
 ikaboinan.

Mazan pidan mishida'oraz
 uruu,
 aonaa na'apainim nii
 uba'azootin-kida-ka
 o umishidan dikin ii uruu.”^f

10 ¹Om̄in-mishidanna
 o, tuukii oaiapan Tominkaru
 kazannaatan om̄in-Israelitena
 on. Na'apa'o otoriinpan Tomi
 nkaru ati idau'an! ²Ogaru,
 oaitapanii idyaun na'iki tur
 uu okakuwaapan idau'u.
 Tuukia'o itiwainan pasha'ap
 atan aimaakan kaimana'o ni
 i Tominkaru ati. Mazan isha'
 apaapaniaz, pana'iti'ora'a na
 a imaitapakan idi na'apam
 Tominkaru kazannaatan pi
 dan. ³Aonaa inyukunuu-atin
 na'apa'oram ida'ana'o Tomi
 nkaru dakotan pidan, kaiman
 a'o pidan nii. Itiwaan pasha'
 apatan aimaakan Kakinaorii
 kawana'ati, ikashadan idi
 wuru'u Tominkaru dakota-ki
 naaz pidan, kaimana'o pidan
 nii. ⁴Mazan Christ wuru'u
 sha'apata'oraz pa'an ipai
 kakinaorii aiapanii sha'apata
 kao. Ukau'an ipai mishidaina
 ouz Christ, Tominkaru dakot
 an idyaun kaimana'o pidann
 ao nii.

***Turuu Tominkaru kazannaatan
 ipai pidan***

⁵Kaikapa Moses saadanu'u,
 Tominkaru dakotan dau'an pi
 dan, kaimana'o pidan nii, ka
 kinariii izo'ati-ka o ida'an: “Pi
 dan

^c 9:29 *Sodom na'iki Gomorrah*: Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu
 Masha'apannaada-kinao di'ii. ^d 9:29 Isaiah 1:9 ^e 9:33 Zion, oo Jerusalem.
^f 9:33 Isaiah 28:16

sha'apatan an ipai, ipai aimaakan kakinaorii kawana'ati, karikao-nanu'o nii ukakupan.”^g ⁶Mazan kaikapa kii-karu Tominkaru daktan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'ana'oraz Christ: “Aonaa pukia'ana'a punyukunuu ii, kanoma'o nii mako aokazi iti?” (nanka'o nii Christ imi'i baara ati). ⁷“Na'iki aonaa pukia'ana'a, kanoma'o nii mako mawakainao pidannao wiizi iti?” (nanka'o nii Christ powaa ati).^h ⁸Mazan saadakariwai Tominkaru Paradan kian koshan: “Tominkaru di'iki'oraz kuwai, aonaa kasha'apanna'o mani uaitapa-ka, turua'o pukakuwaapan na'iki pudi'itinpan udau'u.”ⁱ Uruu wuru'u kuwai wakowaadapaniaz, Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, pamishidan ida'an Christ. ⁹Pukian an pidannao ati: “Jesus, uruu umanawunu'o ōNaobanaa,” na'iki pumishidan an punyukunuu iki Tominkaru kakudan uruu umawakan dau'na'an, Tominkaru kazannaatan nii pugaru. ¹⁰Wamishidan idi'o wanyukunuu ii, Tominkaru daktan waunao kaimana'o pidannao nii. Na'iki wakowaadan idi'o Jesus, uruu umanawunu'o waNaobanaa, Tominkaru kazannaatan waunao. ¹¹Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: “Na'ia'oram pidan mishida'o uruu, aonaa na'apainim nii uba'a-zootinan pamishidan dikin ii uruu.”^j ¹²Ipai pidan dau'ati'o kaiwuru'u,

usha'apanum kau'an aonaa Jewnao pana'an Gentilenao ai. Tominkaru, uruu ipai pidannao Naobanaa, na'iki utaa kaiman kida'o aimaakan ipai pidan ati pishaa'oraz ukaminka'utan paugaru. ¹³Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: “Ipai pidan pishaa'oraz Naobanai Tominkaru kaminka'utan paugaru, ukazan-naatan nii.”^k

¹⁴Mazan na'apam nii mooko ĩpishaan wuru'u pamamishidakaniaz kaminka'utan paugaru? Na'iki na'apam nii mooko ĩmishidan uruu, ĩmaabatakan pu'u udau'a'o? Na'iki na'apam nii mooko ĩabatan udau'a'o, aonaan pu'u kuwai kowaada-kaō ĩ'ati? ¹⁵Na'iki na'apam nii mooko kuwai kowaada-kaō, aonaan pu'u kakuwaapauzonao dyuuda-kaō? Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: “Kaiman manawun wa'ati pidannao wa'atin ĩkowaadapan kaimana'o kuwai.”^l

¹⁶Mazan aonaa ipai pidannao nyukunuu-atin Kaimana'o Kuwai. Isaiah kian Israelitenao dau'an: “Naobanai Tominkaru, aonaa iriba mani pidannao mishidan wakowaadapaniaz kuwai.”^m ¹⁷Ukau'an pidan mishidan, uabatan idi'o Kaimana'o Kuwai. Na'iki uabatan Kaimana'o Kuwai, kakuwaatin-karu idi'o Christ dau'u.

¹⁸Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao abatan wuru'u Christ dau'a'oraz kuwai? ĩabatanii padamata! Tominkaru Paradan saadinpa'o kian:

Rom

^g 10:5 Leviticus 18:5   ^h 10:6-7 Deuteronomy 30:13   ⁱ 10:8 Deuteronomy 30:14
^j 10:11 Isaiah 28:16   ^k 10:13 Joel 2:32   ^l 10:15 Isaiah 52:7   ^m 10:16 Isaiah 53:1

“Ipai na'ia'akam pidannao
abata'a naa kuwai.
Na'iki kuwai kowaada-
kao ipai amazada
kawana'ati.”ⁿ

¹⁹Mazan mishi'o mooko aonaa
Israelitenao aitapan Tominkaru
di'iki'oraz kuwai? Īaitapanii
padamata! Kiwiin, Moses saa-
dan Tominkaru paradan ĩdau'an
kaikapa'a:

“Ōkishauzidan nii unao,
ōsha'apatan ida'an kaimana'o
aimaakan
ba'oran kaduz pidannao ati.
Ōto'oradan nii unao
ōsha'apatan ida'an
kaimana'o aimaakan
pidannao ati,
maaitapin-kainaouz.”^o

²⁰Isaiah, aonaa utarian usaa-
dan Tominkaru Paradan
kaikapa'a:

“Pidannao aona'oraz ĩdawatan
ōgaru,
upu'a'o nii ĩikodan ōgaru.
Pidannao aona'oraz
Īaitapa'azon ōdau'an,
upu'a'o nii ōaitapa-kidinan
ĭ'ati.”^p

²¹Mazan Isaiah saadanii ida'a,
Tominkaru kian Israelitenao
dau'an:

“Ipai kamoo ōdapadautan
ōpidanannao
ĭpadanata kizi ō'ida'ati,
mazan dikintapa ĩdyaun,
aonaa ĩabata'azon ōgaru.”^q

*Aonaa Tominkaru marina'atan
Israelitenao*

11 ¹Ukau'an, Tominkaru
marina'atan naa mooko
papidanannao Israelitenao wuru'u?
Aonaa! Usha'apanum kau'an, ōgaru
Israelite kapam, Abraham takaan-
daun, Benjamin donozinaa di'iki'o.
²Aonaa Tominkaru marina'atan
papidanannao kotua'oraz uzaama-
tan. Na'apa sha'atii Tominkaru
paradan saada-kariwai kian
Elijah dau'an, ukaakapan dono
Israelitenao: ³“Naobanai Tomin-
karu, ĩzowia'a naa prophetnao
pudyuudaniinao ĭ'idi'iti. Na'iki
ĭkaboobi'ia'a naa altar kida, pidan-
nao kawaodapa-kiziz uzai kida
pu'ati. Ōba'orantina'a naa ōwa'a-
kinan. Aizii ĭtiwaan naa pazowian
ōgaru kapam!”^r

⁴Mazan Tominkaru kian u'ati:
“Kaina'a ōtaapani'i naa ōpidanan-
nao 7,000 daonaioranao. Aonaa
na'ia'oram ĩdyaun taapa'o Baal
umanawun nii, ba'oran pidannao
taapaniaz patominkarun nii.”^s

⁵Na'apa kapam kai, kaina'a
masakauda'u Israelitenao Tomin-
karu zaamatanii papidanannao
ni'o, soo pakamunanun idi
manawun. ⁶Ukau'an aonaa
ĭsha'apatan idi'o mani kaimana'o
aimaakan Tominkaru zaamatan
ĭdyaun papidanannao nii. Mazan
uzaamatan an mani ĩdyaun ĭsha'apa-
tan idi kaimana'o aimaakan, aonaa

ⁿ 10:18 Psalm 19:4   ^o 10:19 Deuteronomy 32:21   ^p 10:20 Isaiah 65:1
^q 10:21 Isaiah 65:2   ^r 11:3 1 Kings 19:10, 14   ^s 11:4 1 Kings 10:18

mani umishiin wuru'u uzaamanuz ïdyaun pakamunanun idi karikaonan.

⁷Ukau'an, aonaa ipai mani Israelitenaο ikodan wuru'u tuukia'oraz ïaipan paikodan. Mazan masakauda'u'oraz ïbii iki Tominkaru zaamatan, ïnao pa'an ikodazu. Mazan baokoinao, Tominkaru dadarada ïnyukunuu. ⁸Na'apa usaa-dinpan Tominkaru Paradan ida'a:

“Tominkaru aipan ati'o
ïmaaitapinkan.

Atii kai pakawan utaratapan
ïawun,

aonaa kizi ïaitapan kanom
patukapanii,

na'iki u'ïnidapan ïkinao kida,
aonaa kizi ïaitapan kanom
paabatanii.”^t

⁹Na'apa kapam king David kian Tominkaru ati Israelitenaο dau'an:

“Marii ïzaamata-kaο
masha'apakiaka
ïkonaukiitinan pu'u,
Marii ïpataka'uta-kaο
pasha'apaapanii winipinaa
nii!

¹⁰Marii ï'ishaawunun, aonaa
kizi ïtukapan.

Marii karikaonan ïbaiatan
kasha'ora'o.”^u

¹¹Aizii, Israelitenaο kasharutinan na'iki ïwaotanuz ïmamishidakan idi'i naa Christ, aonaa na'itim mooko ïsaabaa-kaο? Aonaa turuu una'apan! Mishi'orai-man, ïmamishidakan idi, Tominkaru

kazannaatan naa Gentilenaο, Israelitenaο kishauzi-kinaa nii ï'ati. ¹²Israelitenaο mamishidakan idi, umanawun kida'o aimakaan sha'apan ipai pidannaο ati. Na'iki ïwaziwaan idi Tominkaru kamunanun, Gentilenaο zaamatan naa umanawun kida'o aimakaan. Aitaniimana'o nii ukau'an umanawun kida'o aimakaan sha'apan ipai pidannaο ati, Israelitenaο mishidan dono'o naa Christ.

Rom

*Tominkaru kazannaatan
Gentilenaο*

¹³Aizii òparadan u'ati Gentilenaο, mishidainaouz Christ. Tominkaru dyuudan ògaru kakuwaapa'o nii u'ati, na'iki òatadapa wuru'u òkaudin-kizi ni'oraz, ¹⁴òaipan idi òiribannaο Israelitenaο kishauzin unao ati, turuu kizi Tominkaru kazannaatan ïnao bii iki pidannaο. ¹⁵Tominkaru marina'atan idi Israelitenaο, ukaimanaaka-kidan naa ba'oran kaduz pidannaο patuma. Aitaniimana'o nii kaimana'o aimakaan sha'apan ipai pidannaο ati, Tominkaru zaamatan dono'o naa Israelitenaο powaa iti. Na'apa'o nii ukaimanan pidan mawaka'o kakudan kawan powaa iti.

¹⁶Pidan taan dono Tominkaru ati kiwiini'o patomanii bread bada'apa'o poroom-bi'i di'iki, ipai wuru'u poroom-bi'inaaz Tominkaru idiwau'uka'a naa wuru'u. Na'iki pidan taan dono Tominkaru

^t 11:8 Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10   ^u 11:9-10 Psalm 69:22-23

karu ati papaoriba kadunaa, ipai uwaoda kida uidiwau'uka'a naa wuru'u. Na'apa'o kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Tominkaru zaamatan idi kotua'a naa idokozu-daunnao papidanannao nii, ipai itakaan-daunnao Tominkaru zaamatanii' naa papidanannao nii wuru'u. ¹⁷Paowa-kariwai atamun kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Pidan dukutan kawan paoribai waoda kida, udauna'an usakadan iwadaun nii ba'oran atamun waoda idi, amazada ii aka'oraz usodan. Unao Gentilenao atamun waoda kawanu'o, amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan. Aizii uzaamatan naa kaimana'o aimakaan Israelitenao zaamatan kawan. Na'apa atamun waoda amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan zaamatan kawan paoribai aiba paziwu-kinanai, uishitaba'u di'iki'oraz uwa'atin. ¹⁸Mazan aonaa pa'i utaapinpa'ana'a umanawun nii Israelitena ai, dukuta-kariwai paoribai waoda kida kawanu'oraz. Udi'itapa, unao atamun waoda kawanu'o karikaonan. Aonaa atamun waoda ida'ana'o mani atamun ishitaba'u kakupan. Mazan uishitaba'u ida'ana'o pa'an uwaoda kakupan.

¹⁹Mazan kaina'a'o nii panaadon ukian: "Mazan paoribai waoda kida dukuta-ka'o, turuu kizi waunao sakada-ka'o iwadaun nii." ²⁰Na'apa'o mishi kaiwuru'u: mazan idukuta-ka'o imamishidakan idi'o Christ. Aizii unao Gentilenao, usakada-ka'o iwadaun nii umishidan idi'o. Ukau'an aonaa u'atadinpa'a naa, mazan uzaudina'a naa udukuta-ka'o

ai. ²¹Aonaa Tominkaru karodapa'akan papataka'utan Israelitena'o, paoribai waoda kida kawanu'oraz padamata. Aizii unao mani, u'itiiman ukarodapa'akan nii papataka'utan unao?

²²Ukau'an udi'itapa kaimanaiman na'apam Tominkaru kamunanban, na'iki uto'oraban. Uto'oraban wunao ati'i mami-shida-kainaouz. Mazan unao ati, ukamunanun, karikaonanun an mazan umishidapan. Aonaan dono'o naa umishidapan, na'apa'o nii kapam udukuta-ka'o. ²³Aizii Israelitena'o kapam, isakadan ana'a naa pamishidan, isakada-ka'o nii powaa ati paoribai ida'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru turua'o usakadan idyaun powaa ati. ²⁴Unao Gentilenao, atamun waoda kawanu'o, dukuta-kariwaiz amazada ii aka'o usodan di'iki, udauna'an usakada-ka'o paoribai waoda nii, aona'oraz turuu uzauda-kida-ka'o una'apata-ka'o. Aizii Israelitena'o, paoribai waoda manawun kawanu'o idyaun, ukau'an powa'a'o nii umasha'apannan Tominkaru sakanan idyaun powa'a ati pakadunaa ida'ati.

**Tominkaru kamunanun
ipai pidan ati**

²⁵Aizii, omin-mishidannao, oaiapan uaitapan kaimanaiman mashaa'oraz utaapauzo-ka'o zii kiwiin, aonaa kizi u'atadinpan. Tominkaru aipan ati'o Israelitena'o bii iki'o pidannao dikintapadinan. Mazan idikintapan katokon-tinan

nii, Gentilenao mishidan dono'o naa Tominkaru aitan kawana'ati. ²⁶Uruu dauna'an, ipai'o ni'i naa Israelitenao kazannaata-kaao, na'apa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a:

“Zion^v iki'o nii Tominkaru pidanannao kazannaatiki wa'atin,

uru'o nii so'ota ipai Jacob takaa-daunnao īsha'apaapan ai oia'o.

²⁷ Ōmishian nii wuru'u ōparadanuz, ōsha'apata'azooniaz ī'ati,^w ōso'otan dono'o naa ī'oiān.”^x

²⁸ Israelitenao kashadan idi Kaimana'o Kuwai, ukau'an Tominkaru taruba īdyaun, Kaimana'o Kuwai kaawa-kināa nii unao Gentilenao ida'ati. Mazan Tominkaru zaamatan idi īdyaun kotua'a naa papidanannao nii, pakawan umarainpan īdyaun. Usha'apanum kau'an, na'apa'o ukowaadan īdokoza-daunnao ati, pasha'apatan nii. ²⁹Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatan an papidanannao nii, na'iki ukian dono ukaminka'utan nii īdyaun, aonaa na'apainim nii upana'adan panyukunuu. ³⁰Kiwiin zii unao Gentilenao, tuukii udikintapan Tominkaru. Mazan aizii, Tominkaru kamunan-kidan unao, Israelitenao dikintapan idi'i naa uruu. ³¹Aizii kai, īnaou'u naa dikintapa Tominkaru, na'a-

pa'o nii kapam ukamunan-kidan īdyaun diina'iti'i, ukamunan-kidan kawan unao Gentilenao. ³²Ukau'an ipai Jewnao na'iki Gentilenao dikintapainao, Tominkaru taratapanii kawanu'o īdyaun, aonaa kizi īkidoopan padikintapan ai uruu, na'apa'o ida'an kizi utukapa-kidan pakamunanun ī'ati.

Tominkaru konaukii-kida-kaao

³³ Umanawunu'o mishi Tominkaru kamunanun! Uka'iita mishi padi'itapan pasha'apata'azoonii, na'iki uaitapa kaimanaiman na'apam pasha'apatan pasha'apata'azoonii! Kanom aitapa Tominkaru di'itapan na'iki usha'apata'azoonii? Kandii aitapa na'apam nii Tominkaru sha'apatan wuru'u pasha'apata'azooniaz? ³⁴Kotua'o saada-kariwai Tominkaru Paradan kian:

“Aonaa kanom aitapan na'apa'oram waNaobanaa Tominkaru di'itapan aimakaan.

Na'iki aonaa kanom kakinaotan uruu usha'apata kizi aimakaan.”^y

³⁵ Aonaa na'ia'oram pidan taa'o aimakaan Tominkaru ati, marii kizi ukawadauntanuz.”

³⁶ Ipai aimakaan utomanii na'iki utaapanii pa'idiwaru, na'iki uaipan kawana'ati'o ipai aimakaan sha'apan. Marii karikaonan Tominkaru taapa-kaao umanawunu'o nii. Amen.

Rom

^v 11:26 Zion, oo Jerusalem. ^w 11:27 ōsha'apata'azooniaz ī'ati: uruu dakota-kaao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kināo di'ii, 'covenant' waranu'u. ^x 11:26-27 Isaiah 59:20-21; 27:9 ^y 11:34 Isaiah 40:13

*Marii mishidainao taainan
kaimanaiman Tominkaru ati*

12 ¹Ukau'an õmin-mishi-dannao, Tominkaru kamunan-kidan idi dobata unao, õpishaan tuukii unao: utain kaimanaiman Tominkaru ati, zowii-kariwai aimaakan taa-kaow kawan, mazan unao kakupan pu'u pa'an, usha'apata kaiman aimaakan Tominkaru konaukii-kidan nii. Na'apa'o wuru'u utaapa-kaoz umanawun nii.

²Aonaa utamakapa'ana'a udazaba anainao pidannao kaduz, maaitapa-kainaouz Tominkaru. Mazan ukashaapa'a naa Tominkaru pana'adan udi'itinpan, pa'inaa kizi'i naa ukaduz. Na'apa'o ida'ana'o nii uaitapan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wuru'u kaimana'oraz na'iki ukonaukii-kidaniaz na'iki sakitapa'oraz.

³Tominkaru kamunanun idi õ'ati, na'iki uzaamatan idi õgaru, kowaadapa'o nii paparadan, õkian ipai unao ati mishidainao: Mana'a utaapinpa'ana'a umanawun nii powa'a zii uka'iitan ai usha'apatan aimaakan, mazan udi'itapa usha'apatan aimaakan patumaaka wuru kawana'ati'i Tominkaru aipan ati'oraz uka'iitan usha'apatan, umishidan ida'ana'oraz uruu. ⁴Pidan nanaa bauda'apa, mazan iriba usha'apauzin, na'iki pana'a kida ikaminka'utan unanaa. ⁵Ukau'an na'apa'o kapam waunao mishidainaouz. Mishi iriba waunao padamata, mazan Tominkaru bao-

kopatan idi waunao Jesus Christ ida'ati, bauda'apa'o kawanu'o wananaa, na'iki ipai washa'apauzin kida, pana'a kida ikaminka'uaakan.

⁶Pana'a kida Tominkaru taan wa'ati waka'iitanii washa'apatan. Ukau'an marii washa'apata wuru'u waka'iitaniaz washa'apatan. Puka'iitan an pukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai, marii pukowaadan wuru'u pumishidaniaz. ⁷Puka'iitan an pukaminka'utan pidannao, pukaminka'uta idyaun. Puka'iitan an putominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u, marii putominapa-kidan idyaun. ⁸Puka'iitan an puma'ozakadan mishidainao nyukunuu, marii puma'ozakadan idyaun. Puka'iitan an puka'idiwatan pidan pusha'apauz idi, marii puka'idiwatan kaimanaiman na'iki konaukia'o ida'an. Puka'iitan an pukazowautapan puribannao, marii pukazowautapan kaimanaiman. Puka'iitan an pukamunan-kidan pidan baiaapa'o kasha'ora'a, pusha'apata punyukunuu konaukian ida'an.

⁹Mishiiman pa'i umarainpaaka. Umuuda oia'o aimaakan. Kaimanaiman uzaamatinaapa kaimana'o ida'ati. ¹⁰Umarainpaaka tuukii na'apa inawuzuinao manawun kawan. Unao kiwiin uaida-kida'a utaapan uiribannao umanawun nii. ¹¹Mana'a uzoono'o na'a, mazan minziiwa na'iki konaukii ukauzin waNaobanaa ati. ¹²Konaukii umashaapa, uzaudapan idi'i naa Tominkaru sha'apata'azoonii u'ati. Mana'a ukashadina'ana'a aimaakan kasha'ora'o sha'apan dono

u'ati. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati. ¹³Kaina'an dono unao bii'i aipa'o pakaminka'uta-ka'o, utaa i'ati aimaakan kaina'a'o u'ida'a. Konaukii udapaapa udapu ati tawarainao.

¹⁴Pidannao antamikitan dono unao, utoriinapa Tominkaru ati, usha'apata kizi kaimana'o aimaakan i'ati, aonaa upishaa'ana'a usha'apatan dikauda'o aimaakan i'ati. ¹⁵Pidannao konaukian dono, ukonaukii ituma. Ba'orainao nyukunu kasha'oran dono, ukasha'ora ituma. ¹⁶Patumaaka utaapa unyukunu umin-mishidannao tuma. Mana'a u'atadinpa'ana'a, mazan ukaudin sha'apatoram karikaonan pidannao tuma. Mana'a utaapinpa'ana'a aita'pa'o nii ba'orainao ai.

¹⁷Usha'apata-ka'o dono oia'o ida'an, mana'a ukauna'ana'a. Udi'itapa pa'an usha'apatan kaimana'o aimaakan ipai pidannao ati. ¹⁸Uturuan an, umashaapa kaiman ipai pidan tuma.

¹⁹Aizii omin-mishidannao, pidan sha'apatan dono dikauda'o aimaakan u'ati, mana'a ukauna'ana'a, marii Tominkaru pa'an kaunaata unao. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinpan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Ogaru'o nii kaunaata;
ogaru'o nii kawinipinaata
powaa iti,”^z

Naobanai kian.

²⁰Mazan kaikapa'o pa'an usaadinpan koshan Tominkaru Paradan ida'a:

“Pidan to'ora-kizaitapa'o
pugaru zamazin dono,
putaa u'ati aimaakan unikan
nii;

umaradakon dono, putaa u'ati
utuzan nii.

Pusha'apatan an na'apa'o u'ati,
uba'azoinpan nii pa'ida'a
pasha'apatanii aimaakan
dau'an.”^a

²¹Mana'a putaapada'ana'a dikauda'o aimaakan sha'apata-kariwai pu'ati sha'apata-kidan pu'ati dikauda'o aimaakan. Mazan pusha'apata mishi'oraiman kaimana'o aimaakan, na'apa'o ida'ana'o nii pudikintan.

Mishidainao

na'iki wiizai zowaunaanao

13 ¹Marii pa'i ipai pidannao izo'atin wiizai zowaunaanao, usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan ati'o wuru'u ikazowautapanuz wiizai. Kai'oraz wiizai zowaunaanao, Tominkaru wuru'u zaamata'oraz idyaun kazowautapa'o nii wiizai. ²Ukau'an, pidan dikintapan dono idyaun, udikintapan Tominkaru zaamatanii wiizai zowaunaanao ni'o wuru'u. Na'iki pidan dikintapa'oraz idyaun, paipan ati'o nii upataka'uta-kidinan. ³Pidan sha'apata'o kaiman aimaakan, aonaa kanom nii utarian wiizai zowaunaanao ai. Mazan pidan sha'apata'o dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Ukau'an, aonaan dono puaipan pumashaa-

Rom

^z 12:19 Deuteronomy 32:35   ^a 12:20 Proverbs 25:21-22

pan tarii wiizai zowaunaanao ai, pusha'apata kaimana'o aimaakan, uruu kaimana'o nii i'ati. ⁴Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorunao wuru'u inaouz, sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan unao ati. Mazan pidan sha'apatan an dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Usha'apanum kau'an, ipataka'utan nii pidan usha'apatan dono dikauda'o aimaakan. Tominkaru ati'o wuru'u ikaudinanz, ipataka'utan dono pidan sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan. ⁵Uruu idi, marii uizo'atin wiizai zowaunaanao, aonaa soo ipataka'utan ai mani unao, mazan uaitapan idi kaimana'o wuru'u na'apaz'oraz.

⁶Uruu idi'o marii kapam ukawinipinaan tax, wiizai zowaunaanao ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati'o ikaudinanz wuru'u, ikazowautapanuz wiizai. ⁷Ukau'an usha'apata wuru'u iaipaniaz usha'apatan. Iaipan dono ukawinipinaan tax, ukawinipinaata i'atiz. Kaina'an dono ba'oran tax iaipanii kawinipinaata-ka, marii ukawinipinaan kapamaz. Utaapa ipai idyaun umanawunu'o nii.

Wamarainpaaka

⁸Mana'a umawinipinaatapa'ana'a pidan. Soo marainpaaka-karu pa'an umawinipinaatapa uiriban ai. Pidan sha'apatina'o na'apa, izo'ati'o ipai Kakinaorii wuru'u. ⁹Kaikapa'oraz Tominkaru kakinaori kida'a: Mana'a puba'orantapa'ana'a. Mana'a puzowia'ana'a pidan. Mana'a pukoidapa'ana'a. Mana'a

puna'azootapa'ana'a ba'oran pidan idiwau. Na'iki ipai ba'oran kakinaorii kida, ibaokopatinan kaikapa'a: "Pumarainapa ipai pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa."

¹⁰Pidan marainpa'o pairiban, aona'o nii usha'apatan dikauda'o aimaakan pairiban ati. Ukau'an pidan marainpa'o pairiban, sha'apatina'o ipai kakinaorii aipan kawana'ati.

¹¹Aizii na'apa'a naa pa'i umashaapa, uaitapan idi umanawunu'o aimaakan sha'apazon dono'ora'a naa wuru'u wamashapanuz kai. Ukau'an, uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an, wakazannaata-ka kmoon, powa'ora'a naa umaonapatan wasakadinan dono'o wamishidan ai. ¹²Maonapa'a naa maruta'o dobatan, na'iki aizii wakanada'akan naa wuru'u. Mana'a naa washa'apaapa'ana'a aimaakan kida maruta'o dono'oraz usha'apaapauzo-ka. Washa'apata'a naa aizii kaiman kida'o aimaakan wakandan pu'u. ¹³Kaimana'a naa washa'apainapa, kanada'o-karu'oraz pidannao mashaapan kawan. Aonaa wamako'ona'a mapidankiika'o baokopainapa-karu di'iti, oo wapo'idi'i na'a. Mana'a naa waba'orantapa'ana'a, oo wakaiwaa'ana'a wananaa madoronaa-daun na'iki kakiba'azonna'o ida'an. Mana'a naa wazunaapaka'ana'a, oo wakishauziaaka'ana'a. ¹⁴Na'iki mana'a naa wadi'itinpa'ana'a washa'apata'azon dau'u oia'o aimaakan, tuukia'oraz wananaa sha'apata'azon. Mazan mishi'oraiman, watamakapa'a naa pa'an Naobanai Jesus Christ kaduz.

*Mana'a wadakota'ana'a wamin-
mishidan oia'o pidan nii*

14 ¹Konaukii udapaapa mishidainao aona'oraz zii ïmishidapan ma'ozakan. Mana'a ukashadaakapa'ana'a ïtuma, ïmishidapan idi pana'a unao ai. ²Panaadon kaina'a pidannao, aona'oraz zii ïmishidapan ma'ozakan, ï'itiiman aonaa Tominkaru taapadan dunai nika-ka'o, uruu idi ïnikan soo paowa-kariwai karikaonan. Na'iki kaina'a ba'oran mishidainao, ïaitapa turuu panikan kanom kaduz karikaonan wanyukunui. ³Pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, aonaa kizi pa'i udakooan wuru'u aona'oraz unikan dunai. Na'iki pidan aona'oraz unikan dunai, aonaa kizi pa'i udakotan oia'o pidan nii, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui. Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatanii uruu papi-danan nii. ⁴Kandii nii pudakotan ba'oran pidan poitoru oia'o nii? Unaobana'o nii pa'an kowaada usha'apatan kaiman aimaakan, oo aonaa. Kaimana'o nii usha'apatan aimaakan, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o wuru'u wanaobanaa Tominkaruz, turua'o ukaminka'utan usha'apatan kaiman pakaudin-kizi.

⁵Na'apa kapam, kaina'a panaadon mishida'o, utaapan pabi'i kida kamoo umanawunu'o nii ba'oran kamoo kida ai. Mazan ba'oran pidan ati, ipai kamoo na'apa kida pa'idiwaru umanawunun. Marii ipai pidan aitapan kanom

kaimana'o aimaakan pasha'apatan nii. ⁶Pidan taapa'oraz pabi'i kida kamoo umanawun nii, utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u. Aizii pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, unikanuz, utaapan idi'o kapam Tominkaru umanawun nii wuru'u. Usha'apanum kau'an utoriinapanii Tominkaru ati panikanii dau'an. Na'apa kapam, pidan aona'oraz unikan pabi'i kida wanyukunui, aonaa unikanuz, utaapan idi'o Tominkaru umanawun nii wuru'u, na'iki utoriinapanii kapam Tominkaru ati panikanii dau'an. ⁷Aonaa na'ia'oram waunao mashaapan wa'ati'o karikaonan. Na'iki aonaa na'ia'oram waunao mawakan wa'ati'o karikaonan. ⁸Wakakupan an, wanaobanaa Jesus Christ ati'o wuru'u wakakupanuz. Na'iki wamawakan an, waNaobanaa ati'o wuru'u wamawakanuz. Ukau'an, wakakupan an, oo wamawakan an, waNaobanaa idiwau waunao. ⁹Uruu idi'o Jesus Christ mawakan na'iki ukakudan powaa iti, uruu kizi ipai pidannao, mawakainao na'iki kaku-painao Naobanaa nii.

¹⁰Aizii pugaru, nika'oraz paowa-kariwai karikaonan, kanom nii pudakotan pumin-mishidan oia'o pidan nii, unikan idi kanom kaduz karikaonan wanyukunui? Aizii pugaru kapam, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, kanom nii pudakooan pumin-mishidan, umanikakan idi pabi'i kida wanyukunui? Ipai'o nii waunao kadishitan Tominkaru kanaapu ii

Rom

diina'iti'li. Uruu'o nii pa'an: "kai-man," oo, "aonaa ukaimanan," kii, washa'apatanii kida dau'an. ¹¹Tominkaru Paradan saadinpa'o kian:

" 'Mishi òkakupan idi,'
Naobanaa kian,
'mishi'o nii ipai pidannao
dawukan òkanaapu ati,
na'iki ipai'o nii pidannao
kowaadan, ògaru wuru'u
Tominkaruz.' " ^b

¹²Ukau'an ipai waunao, wakowaadan nii washa'apatanii dau'u Tominkaru ati.

***Aonaa wawaota-kida'ana'a
wamin-mishidan***

¹³Ukau'an aona'a naa wadako-ta'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii. Mazan mishi'oraiman, watoma'a naa wanyukunuu aonaa kizi washa'apatan aimakaan poza-wata-kida'o nii ìdyaun oia'o di'iti. ¹⁴Òzaamatanpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, òaitapa kaimanaiman aonaa na'ia'oram wanyukunui oia'o Tominkaru ati unika-kao an. Mazan pidan zauda-kidan an oia'o Tominkaru ati unika-kao wuru'u wanyukunui, aizii unikan anaz, oia'o wuru'u usha'apataniaz. ¹⁵Pukasha'oradan an pumin-mishidan nyukunuu punikan idi wanyukunui, aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao, aonaa pumarainpan mani uruu wuru'u. Aonaa pu'oia'ana'a pumin-mishidan nyukunuu punikan

ida'an wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao, uruu dikin ia'o Christ Jesus mawakan. ¹⁶Aonaa putaapada'ana'a kaimana'oraz pu'itiiman pusha'apatan aimakaan, kaunamanaata-kao dikauda'o nii. ¹⁷Usha'apanum kau'an Tominkaru naobanaitapaka, aonaa aimakaan nika-kao, oo tuza-kao di'ii'aka'o mani. Mazan mashaapa-karu sakitapa, kaiman, na'iki konaukii, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. ¹⁸Pidan kaudinan an na'apa Christ ati, kaimana'o nii Tominkaru ati. Na'iki kaimana'o nii pidannao paradan udau'an.

¹⁹Ukau'an, marii karikaonan watiwaa washa'apatan kaimana'o aimakaan, wamashaapa kizi kaiman wamin-mishidannao tuma, na'iki wama'ozakada kizi ìnyukunuu. ²⁰Aonaa pupataka'ua'ana'a Tominkaru sha'apataniaz mishida'o nyukunuu ii, punikan ida'an wanyukunui. Ipai wanyukunui turua'o unika-kao. Mazan dikauda'o wuru'u pidan nikanuz wanyukunui pawao-ta-kida-kinanaa nii pamin-mishidan oia'o di'iti. ²¹Ukau'an sakitapa'o aimakaan sha'apata-kao: aonaa punika'ana'a wanyukunui, oo putuza'ana'a ma'ozaka'o riwunii, oo pusha'apata'ana'a aimakaan pumin-mishidan waota-kinanaa nii oia'o di'iti. ²²Ukau'an na'apa'oram pumishidanii, soo Tominkaru ati puparada udau'an. Pidana sha'apatan an paaitapanii kaimana'o aimaa-

^b 14:11 Isaiah 45:23

kan, na'iki unyukunuu kowaadan an u'ati aonaa oia'o mani wuru'u usha'apataniaz, konaukia'o pidan uruu. ²³Mazan pidan zauda-kidan an aonaa ukaimanan unika-kaowuru'u wanyukunui, mazan upu'u zii unikanuz, oia'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz, unikan idi wanyukunui aona'oraz uzaudakidan ukaimanan. Usha'apanum kau'an, oia'o wuru'u pidan sha'apatanz aimakaan aona'oraz uaitapan kaimanaiman, kaimana'oo oia'o wuru'u pasha'apataniaz.

Marii washa'apatanz aimakaan ba'orainao konaukii-kinan nii

15 ¹Waunao, ma'ozaka'oraz wamishidapan, marii wama'ozakadan wunao nyukunuu'u aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan. Aonaa wadi'itapa'ana'a washa'apatanz aimakaan soo waunao konaukii-kinan nii kari-kaonan. ²Mazan mishi'oraiman, marii washa'apatanz aimakaan wairibannao konaukii-kinan nii, wama'ozakada kizi imishidapan. ³Usha'apanum kau'an, Jesus Christ sha'apatanz aimakaan aonaa paugaru konaukii-kinan ni'o mani. Mazan usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a: "Pidannao dakoopan dono pugaru, ogaru Tominkaru baiapa iparadan kida."^c ⁴Ipai kotua'o saada-kariwai kida Tominkaru paradan, usaada-kaowatominapakinan ni'o. Na'iki kaminka'uta'o nii waunao, aonaa kizi wadopiidan

kasha'ora'o sha'apan dono wa'ati. Na'iki ma'ozakada'o nii wanyukunuu, aonaa kizi wakashadinan wazaudapan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

⁵Otoriinpan Tominkaru ati, kaminka'uta'oraz waunao wadopiidan ai, na'iki ma'ozakada'oraz wanyukunuu. Marii kizi ukamin-ka'utan udi'itinpan patumaaka umin-mishidannao tuma, utamakapan ida'an Christ Jesus mashaapan kaduz. ⁶Baokopa kizi unao, bauta'apa'o pidan kawan ukonaukii-kidan Tominkaru, waNaobanaa Jesus Christ Daruz.

⁷Ukau'an, konaukii udapaapa umin-mishidannao, na'apa Jesus Christ dapaapan kawan konaukii unao, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru. ⁸O'kowaada sha'atii u'ati, Jesus Christ kaawan Jewnao minka'u ni'o, kainaabata'o nii Tominkaru mishian paparadan, idokozu-daunnao ati'oraz ukowaadan pasha'apatanz nii. ⁹Na'iki turuu kizi kapam Gentilenao konaukii-kidan Tominkaru, ukamunan-kidan idi idyaun. Na'apa usaadinpan kawan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

"Uruu idi, okonaukii-kidan nii pugaru,
Gentilenao tuma;
okonaukii-kidan nii pugaru,
okunuian ida'an kunui."^d

¹⁰Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

"Unao, Gentilenao,

^c 15:3 Psalm 69:9 ^d 15:9 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49

ukonaukii baokopa
Tominkaru pidanannao
tuma.”^e

¹¹ Na'iki kaina'a koshan saadin-
pa'o kaikapa'a:

“Ukonaukii-kida Naobanai,
ipai unao Gentilenao,
ipai unao pidannao
ukonaukii-kida uruu.”^f

¹² Kaina'a Prophet Isaiah saadanii
kapam kaikapa'a:

“Kaawa'o nii Jesse^g takaan-
daun diina'iti'i,
na'iki uru'o ni'i naa
kazowautapa Gentilenao.
Uruu ida'ana'o nii Gentilenao
zaudapan Tominkaru
sha'apatan
wuru'u ukowaadauzoniaz
pasha'apatan nii.”^h

¹³ Ōtoriinpan Tominkaru ati,
toma'oraz wanyukunuu kazauda-
panu'o nii, marii kizi utaan unao ati
kaimanaiman konaukii-karu na'iki
kaimanaaka-karu, umishidan ida'an
uruu. Uzaudapatinan ma'ozakadin
kizi, Kaimana'o Doronaa ma'ozaka-
kan ida'an.

***Kanom ni'o Paul saadan
di'oraz kaarita'a***

¹⁴ Ōmin-mishidannao, tuukii
ōmishidan usha'apaapan kaiman
aimaakan u'atiaaka. Kaimanai-
man uaitapan Tominkaru aipaniaz
uaitapan, na'iki uaitapa utominapa-
kidaakan udau'u. ¹⁵ Mazan di'ora'a
ōkaaritan ida'a, ma'ozaka ōpara-

dan pabi'i kida aimakaan dau'an,
ōnyukunuu-kidan u'ati utomi-
napa-kida-kinao. Ōsaadan na'apa,
Tominkaru kamunanun idi ō'ati.

¹⁶ Uzaamatan ōgaru kaudina'o nii
Christ Jesus ati, kowaadapa'o nii
Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai
Gentilenao ati, faadaa kaudinan
kawan. Ōtaa kizi i'dyaun kaduunu'o
aimaakan kawan, ukonaukii-kidan
ni'oraz, Kaimana'o Doronaa saabaan
ida'an i'dyaun. ¹⁷ Ukau'an ōtatadapa
wuru'u kaudin-kizai Tominkaru
ati'oraz ōsha'apaapan, ōzaama-
tinpan ida'ana'oraz Christ Jesus
ida'ati. ¹⁸ Ōparadan nii soo Christ
sha'apatanii dau'u ōgaru ida'an,
Gentilenao izo'ati-kinaa ni'oraz
Tominkaru, ōkowaadanii na'iki
ōsha'apatanii kida ida'ana'oraz.
¹⁹ Kaimana'o Doronaa ma'ozakan
ida'an, iriba ōsha'apatan umanawun
kida'o aimakaan. Ukau'an, Jeru-
salem iki'o atii Illyricum iti, ipai
ōmorotinan donoi kida. Aizii ipai'i
naa ōkowaadan na'ii'aka Christ
daua'o Kaimana'o Kuwai.

²⁰ Tuukia'o ōkakuwaapa'azon
donoi kawana'ati, aona'oraz zii
kanom kowaadauzon na'ii Christ
daua'o Kaimana'o Kuwai, uruu
aonaa kizi ōkaudinan ba'oran
pidan sakadanii kaudin-kizai ida'a.

²¹ Na'apa usaadinpan kawan Tomin-
karu Paradan ida'a:

“Wunaou'u, aona'oraz
kakuwaapauzo-karu i'ati
udau'an,

^e 15:10 Deuteronomy 32:43   ^f 15:11 Psalm 117:1   ^g 15:12 Jesse: uruu King David
daru.   ^h 15:12 Isaiah 11:10

Īaitapan nii uruu.
Na'iki wunaou'u, aona'oraz
Īabatauzon udau'o kuwai,
Īaitapan nii uruu."ⁱ

***Paul morowauta'azon Rome
iainao mishidainao di'iti***

²²Kotua'iki'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, mazan aonaa ōturuudinan. ²³Mazan aizii, ōpaia'a naa ōkaudin-kizi ipai wiizai kawana'ati da'ana'a. Ukotua'ikin idi'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, ²⁴na'ana'o nii ōaipan ōmorowautapa'akan ōmakopan dono Spain iti. Ōkonaukii-tina'akan dauna'an utuma, ōdobatan ni'i naa, na'iki ōaipan nii pa'i ukaminka'utan ōgaru, ōkaawa kizi Spain iti.

²⁵Mazan kiwiin ōmakon nii zii Jerusalem iti ōwanaka'anan taa-kariwai aimakaan kida na'iainao mishidainao ati. ²⁶Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka'o mishidainao, tuukii ĩka'idiwata'azon Tominkaru pidanannao, dada-ra'oraz ĩbaiatan mashaapa-karu Jerusalem ii. ²⁷Panyukunuu aipan ati'o wuru'u ĩkaminka'uta'azoonuz ĩdyaun. Mazan mishi ĩsha'apatan ni'o wuru'u na'apa'oraz, ĩmawinipinaatapanii kawanu'o Jerusalem ia'o mishidainao. Usha'apanum kau'an, ĩnao Jewnao di'iki'o Gentilenao ka'idiwainan kaimana'o idi, Jewnao kowaadan ida'an ĩ'ati Kaimana'o Kuwai Jesus dau'oraz. Ukau'an, na'apa'o kapam Gentilenao ka'idiwatanuz Jewnao kaimana'o idi,

pataan ida'an pasha'apauz ĩ'ati. ²⁸Aizii ōtaankan dauna'an ĩ'ati dyuuda-kariwai ĩ'ati, ōmakon ni'i naa Spain iti. Na'ana'o ni'i naa ōmorowautaana'akan Rome an unao ida'an. ²⁹Na'iki ōaitapa, ōkaawan dono unao di'iti, ōkaawa-kidan nii kaimana'o aimakaan Christ di'iki'o, ma'ozakada'o nii wamishidapan.

³⁰Aizii ōmin-mishidannao, wazaamatanpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, na'iki wamarainpaakan idi Kaimana'o Doronaa ida'an, ōpishaan tuukii utoriinpan ōtuma Tominkaru ati, ōgaru dau'an. ³¹Upishaa Tominkaru, marii kizi ukazannaatan ōgaru mamishida-kainao ai, Judea Baara ii akainaouz. Na'iki upishaa uruu, Jerusalem iainao mishidainao konaukii-kida kizi aimakaan ōna'akaniaz ĩ'idi'iti. ³²Utoriiinapa na'apa, konaukii kizi ōkaawan unao di'iti, Tominkaru aipan an una'apan, wama'ozakadaaka kizi ōna'ia'akan dono unao tuma.

³³Ōtoriiinpan Tominkaru ati, una'a kizi ipai unao tuma, uruu taa'oraz wanyukunuu kaimankinaa. Amen.

***Paulnao dyuudan paparadan
mishidainao ati***

16 ¹Ōkia'azon unao ati wadadakoo Phoebe dau'an, kaimana'o pidan oroo, kaminka'uupa'o mishidainao Cenchreae ii. ²Okaawan dono unao di'iti, konaukii udapaapa oroo,

Rom

ⁱ 15:21 Isaiah 52:15

na'apa mishidainao aiapa-kaokawan ĩnubaan pamin-mishidan, usha'apanum kau'an mishida'o Jesus wuru'u orooz. Oaipan an ukamin-ka'utan paugaru kanom dau'an karikaonan, ukaminka'uta pa'i oroo. Usha'apanum kau'an, iriba'o okaminka'utauzon pidannao, oġaru okaminka'utauzonii kapam.

³Ōparadan pa'i Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, ōmin-kau-dinannaouz Christ Jesus ati. ⁴Īnao kazannaatauzonii oġaru, ĩaitapan pu'u kichana'iki-kia'o wuru'u pasha'apataniaz. Uruu idi kaiman ōnyukunuu ĩ'ati, na'iki ipai mishidainao Gentilenao kaiman ĩ'ati kapam ĩkazannaatan oġaru. ⁵Ōparadan pa'i kapam mishidainao ati, ĩdapu ia'oraz ĩbaokopainpauzon.

Ōparadan pa'i Epenetus ati, ōmarainpaniaz. Uruu kiwiini'o umishidan Jesus Christ Asia Baara ii.

⁶Ōparadan pa'i Mary ati, dadara'oraz okaudinan okaminka'uupan unao. ⁷Ōparadan pa'i Adronicus na'iki Junia ati, ōmin-Jewnnaouz, oġaru tuma'oraz ĩtarauzo-kaokao. Īnao kowaadapa'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimanaimana'o mishidainao aitapan ĩdyaun. Īnao kiwiini'o ĩmishidan Jesus Christ oġaru ai. ⁸Ōparadan pa'i Ampliatus ati, ōmarainpaniaz uzaamatanpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati. ⁹Ōparadan pa'i Urbanus ati, wamin-kaudinanuz Jesus Christ ati.

Ōparadan pa'i kapam Stachys ati, ōmarainpaniaz kapam.

¹⁰Ōparadan pa'i Apelles ati, tiwaa-kariwaiz na'iki tukapa-kida'oraz mishi'o pamarainpan Christ. Ōparadan pa'i mishidainao ati mashaapainaoz Aristobulus dapu ii. ¹¹Ōparadan pa'i Herodian ati, uruu Jew oġaru kawan.

Ōparadan pa'i mishidainao ati, mashaapainaoz Narcissus dapu ii. ¹²Ōparadan pa'i Tryphena na'iki Tryphosa ati. Īnao zunnao dadara'o ĩkaudinan waNaobanaa Jesus ati. Ōparadan pa'i Persis ati, ōmarainpaniaz, na'iki dadara'oraz okaudinan waNaobanaa ati. ¹³Ōparadan pa'i Rufus ati, kaimana'oraz manawun ukaudinan waNaobanaa Jesus ati. Na'iki ōparadan pa'i kapam udaro ati, taapa'oraz da'i oġaru paudani kawan.

¹⁴Ōparadan pa'i Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas na'iki Hermas ati, na'iki ipai ĩtumainaoz mishidainao ati. ¹⁵Ōparadan pa'i Philologus, Julia, Nereus na'iki udadakoo ati, na'iki Olympas ati. Na'iki ipai ba'orainao ĩtumainaoz mishidainao ati.

¹⁶Konaukii unubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.^J Ipai da'ainao mishidainao Jesus Christ, ĩdyuudan paparadan unao ati.

¹⁷Ōpishaan tuukii unao ōmin-mishidannao: uzaudinpa'a naa wunao aia'a, buutaaka-kida'oraz pidannao, na'iki to'orataaka-kida'o-

J 16:16 Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, ĩtukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an ĩdyaun pakaozoo ati, oo pataawu ati, oo panaadon paka'u ati.

raz ĩdyaun pa'atiaaka, na'iki pozawaabi'ita-kida'oraz ĩmishidapan Christ. Na'iki pana'iti'oraz ĩkuwaa unao tominapa-kida-kao ai. Mana'a unyukunuupa'ana'a ĩdyaun! ¹⁸Pidannao na'apa'oraz ĩsha'apantan aimaakan, aonaa waNaobanaa Jesus Christ ati'o mani ĩkaudinan wuru'u, mazan soo panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan. Konaunam ĩtoman pakuwaa na'iki ĩkonaukii-kida nii kawanu'o pidan, na'apa'o ida'an ĩmariidan pidan. Aona'oraz uzaudinana na'apa'o mariidin-karu ai!

¹⁹Ipai'i naa pidannao abatan unao izo'atipan dau'u Kaimana'o Kuwai, ukau'an tuukii ōkonaukian unao dau'an. Mazan una'apan pu'u, ōaipan uaitapan kaimanaiman kanom kaimana'o usha'apata-kao, na'iki aonaa kizi uturukadinan oia'o aimaakan dau'ati. ²⁰Tominkaru, taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinawamin-mishidannao tuma, kadimana'o ni'i naa umainaabatan Satan, aonaa kizi powa'a udikintan unao. Ōtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun manawun unao ati.

²¹Timothy, ōmin-kaudinana Jesus Christ ati, udyuudan paparanadan unao ati. Lucius, Jason, na'iki Sosipater, ĩnao Jewnaouz ōgaru kawan, ĩdyuudan kapam paparanadan unao ati.

²²Aizii ōgaru Tertius, kamin-ka'uta'oraz Paul saadan di'ora'a

kaarita'a. Ōdyuudan kapam ōparadan unao ati, ōmin-mishidannaouz Jesus Christ.

²³Gaius, uruu dapu ia'o ōgaru Paul mashaapan, na'iki uruu dapu ia'o mishidainao choochiipauzon, uruu dyuudan kapam paparanadan unao ati. Erastus, awunuutapa'oraz wiizai puraatan da'a'a, udyuudan kapam paparanadan unao ati. Wa'ina-wuzu Quartus, udyuudan kapam paparanadan unao ati. ²⁴[Ōtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun tuukii unao ati. Amen.]^k

Paul katokontan pakaaritan

²⁵Marii wakonaukii-kidan Tominkaru! Uruu turua'o uma'ozakadan wamishidapan ōkowaadanii Kaimana'o Kuwai ida'an, Jesus Christ daua'oraz. Kotu'u, kotu'u, amazada tominan di'iki'o, dizinapa Tominkaru taapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. ²⁶Mazan aizii, Tominkaru prophetinnao saadauzonii kida Tominkaru paradan ida'an uaida-kida kaawa'a naa, Tominkaru karikaonanuo ukakupan dyuudan kawana'ati. Ipai kizi pidannao, ipai amazada kawana'ati ĩmishidan na'iki ĩizo'atin Christ.

²⁷Uruu buda'apa Tominkaru, na'iki uruu paba'orantin aitapa'o ipai aimaakan. Marii kizi ipai waunao, karikaonan wakonaukii-kidan uruu, Jesus Christ kaminka'utan ida'an waunao. Amen.

Rom

^k 16:24 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.